



RAPPORT 316  
Archeologienota

Beringen, Steenstraat  
Fase 1: herontwikkeling parking VTI

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van  
Cordeel NV

Elke Wesemael & Hanne De Langhe  
Augustus 2016



## Colofon

### ARON rapport nr 316 – Archeologienota – Beringen, Steenstraat – Fase 1: herontwikkeling parking VTI

<b>Initiatiefnemer:</b>	Cordeel nv
<b>Auteurs:</b>	Elke Wesemael & Hanne De Langhe
<b>Bijdragen:</b>	/
<b>Foto's en tekeningen:</b>	ARON bvba (tenzij anders vermeld)
<b>Wettelijk depot:</b>	D/2016/12.651/57

*Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op [info@aron-online.be](mailto:info@aron-online.be). Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.*

**ARON bvba**  
Archeologisch Projectbureau  
Neremweg 110  
3700 Tongeren  
[www.aron-online.be](http://www.aron-online.be)  
[info@aron-online.be](mailto:info@aron-online.be)  
tel: 012/225.250  
fax: 012/770.034

# **ARON-RAPPORT 316**

## **ARCHEOLOGIENOTA MET UITGESTELD TRAJECT**

### **BERINGEN, STEENSTRAAT** Fase 1: herontwikkeling parking VTI

ONDERZOEK UITGEVOERD IN OPDRACHT VAN  
CORDEEL NV

PROJECTCODE

2016H196

**Elke Wesemael & Hanne De Langhe**

Tongeren  
2016

## INHOUDSTAFEL

### DEEL I: Privacy fiches

1. Bureauonderzoek.....	1
-------------------------	---

### DEEL II: Verslag van de resultaten

1. Bureauonderzoek.....	1
<b>A. Beschrijving van de geplande bodemingrepen en onderzoeksvragen.....</b>	<b>1</b>
1. Administratieve gegevens.....	1
2. Inleiding.....	2
3. Beschrijving van de geplande bodemingrepen .....	6
4. Randvoorwaarden.....	7
5. Onderzoeksvragen voor het bureauonderzoek.....	7
<b>B. Assessmentrapport.....</b>	<b>8</b>
1. Beschrijving en motivering van het bureauonderzoek.....	8
2. Situering van het onderzoeksterrein.....	8
2.1 Huidige toestand van het onderzoeksterrein.....	8
2.1.1 Algemene situering.....	8
2.1.2 Fotografisch beeld van het onderzoeksterrein.....	8
2.2 Landschappelijke en aardkundige situering.....	9
2.2.1 Landschappelijke situering .....	9
2.2.2 Geologie.....	13
2.2.3 Bodem.....	15
2.3 Historische situering.....	16
2.3.1 Literatuur en toponymie.....	16
2.3.2 Historische kaarten en plannen.....	18
2.3.3 Orthofoto's en luchtfoto's.....	26
2.4 Archeologische situering.....	29
2.4.1 Onderzoekskader.....	29
2.4.2 Archeologische situering van het projectgebied.....	29
(a) Gekende vindplaatsen.....	29
(b) Archeologische indicatoren voor het projectgebied.....	30
2.5 Gaafheid van het terrein: recente verstoringen.....	31
3. Synthese.....	32
4. Afweging noodzaak verder onderzoek.....	35
3. Potentiële kennisvermeerdering.....	35
3.1 Beschrijving .....	36
3.2 Te beantwoorden onderzoeksvragen.....	36
3.3 Methodiek voor vervolgonderzoek.....	36
4. Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek.....	37
5. Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek.....	37
<b>2. Bibliografie</b>	<b>38</b>

### DEEL III: Programma van maatregelen

1. Gemotiveerd advies.....	39
1. Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek .....	

2. Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied.....
3. Impact van de geplande bodemingrepen.....
4. Bepaling van maatregelen.....

**2. Programma van maatregelen.....**

42

1. Afbakening van de zone(s) voor verder onderzoek.....
2. Wetenschappelijke doelstellingen en onderzoeksvragen.....
3. Opgravingsstrategie, -methode en –technieken.....
4. Risico's.....
5. Personeel, duur en kostenraming.....
6. Bewaren en deponeren van het archeologisch ensemble.....

**OVERZICHT VAN DE BIJLAGEN:**

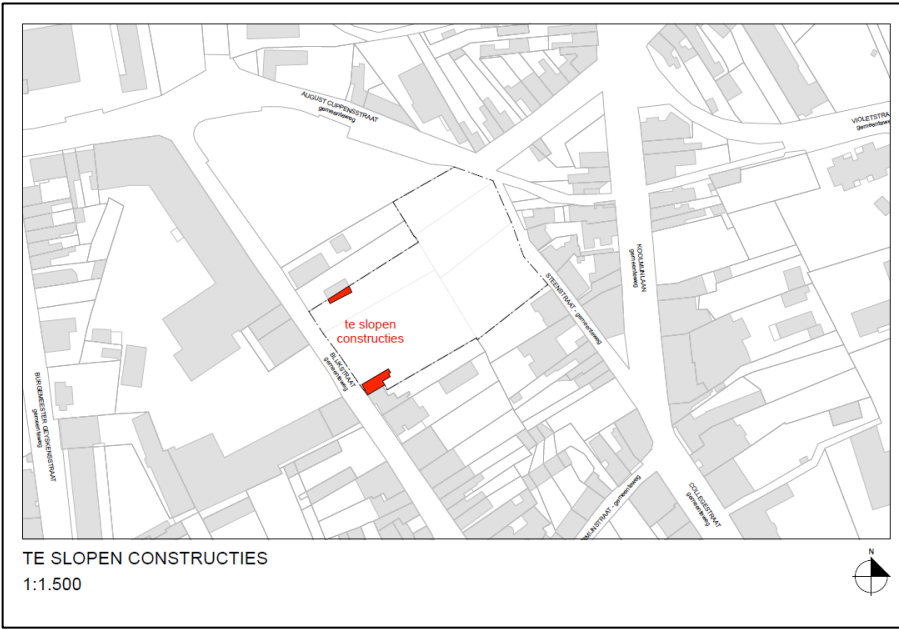
- Bijlage 1: Beslissingshefboom archeologisch onderzoek
- Bijlage 2: Periodentabel
- Bijlage 3: Afbeeldingenlijst
- Bijlage 4: Te slopen bebouwing
- Bijlage 5: Bestaande toestand
- Bijlage 6: Opmetingsplan
- Bijlage 7: Grondplannen
- Bijlage 8: Gevels / principesneden
- Bijlage 9: Fotografische situering
- Bijlage 10: KLIP-plan
- Bijlage 11: Sleuvenplan

## DEEL 2: Verslag van de resultaten

### 1. Bureauonderzoek

#### A. Beschrijving van de geplande bodemingrepen en onderzoeksvragen

##### 1. Administratieve gegevens

<b>Projectcode</b>	2016H196
<b>Naam en erkenningsnummer Archeoloog</b>	Elke Wesemael OE/ERK/Archeoloog/2015/00007
<b>Rechtspersoon</b>	ARON bvba Archeologisch Projectbureau, Neremweg 110, 3700 Tongeren OE/ERK/Archeoloog/2015/00006
<b>Locatiegegevens</b>	Limburg, Beringen, Steenstraat
<b>Oppervlakte</b>	Het totale projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 4724 m <sup>2</sup> .
<b>Bounding box coördinaten</b>	xMin,yMin 5.22165,51.0493 : xMax,yMax 5.22306,51.0501
<b>Kadasternummers</b>	Beringen, afdeling 1, sectie C:  Percelen 141C, 146K, 146L, 141B en 142L.
<b>Begin –en einddatum</b>	Begin: 13/09/2016 Eind: 15/09/2016
<b>Thesaurusthermen<sup>1</sup></b>	Beringen, bureauonderzoek, Kempen
<b>Overzichtsplan verstoringen</b>	 <p>TE SLOPEN CONSTRUCTIES 1:1.500</p>

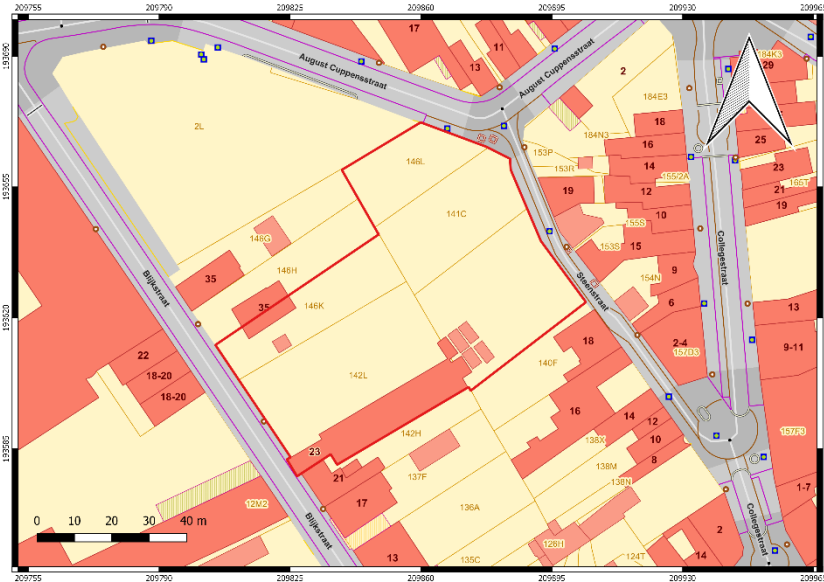
Afb. 1 : Overzichtsplan met te slopen constructies in het rood en aanduiding van het

<sup>1</sup> <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus>

onderzoeksterrein in streepjeslijn (Bron: Ontwerpatelier Peter Jannes bvba, digitaal plan, aanmaatschaal 1.1500).

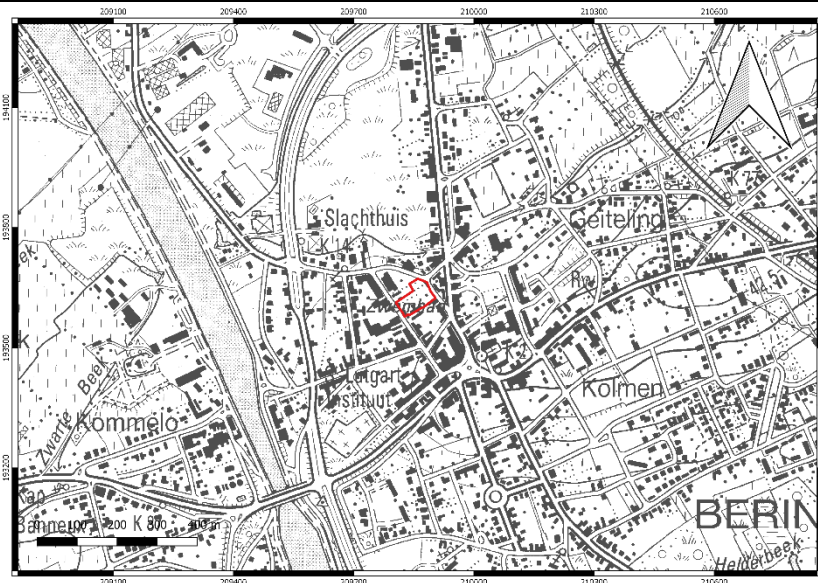
Een overzichtsplan met de aanwezige nutsleidingen werd aangevraagd via KLIP (zie BIJLAGE 10)

### Kadasterkaart(en)



Afb. 2: Kadastraal plan met perceelgrenzen en afbakening van het onderzoeksterrein in het rood (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaatschaal 1.750)

### Topografische kaart(en)



Afb. 3: Uittreksel uit de topografische kaart met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaatschaal 1.7000)

## 2. Inleiding

*Cordeel nv* plant binnen het projectgebied de aanleg van een appartementsgebouw met commerciële ruimtes, een ondergrondse parkeergarage en een tuin met waterbekken.

Deze archeologienota met uitgesteld traject kadert dus in een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarin bodemingrepen voorzien zijn.<sup>2</sup>

Tot november 2017 is het terrein in gebruik als parking en fietsenstalling door de scholengroep VTI in Beringen.

Aangezien het onmogelijk is vanwege het opstalrecht van de scholengroep om voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren voor deze datum, dient erkende archeoloog de resultaten van het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bij het agentschap in als te bekrachtigen archeologienota overeenkomstig onderafdeling 7 en volgt verder de procedure omschreven in die onderafdeling.

De archeologienota werd opgemaakt op basis van de gegevens die ons werden verschaft door *Dhr. Peter Bex*, als vertegenwoordiger van *Cordeel Hoeselt nv* (initiatiefnemer) op basis van de bepalingen in het nieuwe *Erfgoeddecreet (2015) en het uitvoeringsbesluit bij het decreet*<sup>3</sup>, de *Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen (2015)*<sup>4</sup> en de richtlijnen voor het opstellen van archeologienota's door *Onroerend Erfgoed* in het document "*Samenstelling archeologienota en nota: uitgebreid*".

Het archeologisch vooronderzoek, beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op het terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek<sup>5</sup>.

Dit bureauonderzoek vormt de eerste fase in het archeologisch vooronderzoek. Er is nog geen specifieke voorkennis voorhanden.

Het projectgebied is vandaag gelegen in stedelijk gebied, en was in het verleden een zone met hoge dichtheid aan bebouwing. Het perceel was in het verleden echter vnl. in gebruik als tuinzone en parking.

Binnen het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksterrein zijn meerdere CAI-vindplaatsen gekend, die kunnen wijzen op bewoning of ingebruikname van het terrein vanaf de middeleeuwen.

Ook in de bredere omgeving van het onderzoeksgebied zijn verschillende CAI Locaties gelegen. Deze wijzen op een menselijke aanwezigheid in het gebied vanaf de prehistorie.

Doel van een archeologienota is het inschatten van de archeologische waarden van een gebied. Dit houdt in dat het terrein wordt geëvalueerd en getoetst aan factoren<sup>6</sup> die de kans op de aanwezigheid van archeologische sites in de bodem vergroten of verkleinen.

---

<sup>2</sup> Zie hiervoor de beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen. [https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema\\_stedenbouwkundig-verkaveling\\_v7.pdf](https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf)

<sup>3</sup> <http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1024695&param=inhoud&ref=search>,  
[https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/Code\\_van\\_Goede\\_Praktijk.pdf](https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/Code_van_Goede_Praktijk.pdf),  
<http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1023317&param=inhoud&ref=search>,  
[https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/downloads/140915\\_LV\\_RWO\\_Brochure\\_regelgeving.pdf](https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/downloads/140915_LV_RWO_Brochure_regelgeving.pdf),

<sup>4</sup> [https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/Code\\_van\\_Goede\\_Praktijk.pdf](https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/Code_van_Goede_Praktijk.pdf)

<sup>5</sup> Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen (2015): p. 27

<sup>6</sup> Bodemkunde, reliëf en hydrografie van het (paleo)landschap, gekende archeologische en historische sites in of omheen het gebied, historische en cartografische bronnen, historische en hedendaagse bodemversturende factoren.



Elk vooronderzoek start met een bureauonderzoek, waarbij de nodige beschikbare bronnen en literatuur geraadpleegd worden. Vervolgens volgt een afweging of er hierna reeds voldoende informatie over het terrein beschikbaar is om:

1. de hoogstwaarschijnlijkste afwezigheid van een archeologische site te staven
2. een gemotiveerde uitspraak te kunnen doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen
3. een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken
4. een plan van aanpak voor een behoud in situ op te maken

Wanneer de bovenstaande vragen na het bureauonderzoek nog niet met voldoende onderbouwing beantwoord kunnen worden, dienen aanvullende methoden van vooronderzoek te worden toegepast. Na beëindiging van iedere fase van het vooronderzoek weegt de erkende archeoloog telkens opnieuw af of bijkomend vooronderzoek noodzakelijk is en stelt hij de strategie bij. Iedere beslissing om aanvullend vooronderzoek uit te voeren dient zorgvuldig, afdoende en objectief te worden gemotiveerd.

In de onderstaande tabel (tabel 1) wordt de stapsgewijze opbouw (het verloop) van het volledige vooronderzoek weergegeven. Bij iedere genomen stap, en/of beslissing, werd een regel ingevuld, en werd de motivatie en het resultaat kort weergegeven. Een uitgebreide beschrijving en motivatie kan u per deelonderzoek vinden onder de betreffende hoofdstukken.

Indien er voor werd gekozen om bepaalde onderzoeksmethoden niet te weerhouden, vindt u onder de tabel een overzicht van deze methoden (tabel 2), en de motivatie waarom het werken met deze bepaalde techniek(en) of methode(n) ons niet opportuun leek voor het betreffende onderzoeksgebied.

Tabel 1: Opbouw van het archeologisch vooronderzoek			
HFST	Type vooronderzoek	Beknopte motivatie	Resultaat
1	Bureauonderzoek	Alle beschikbare bronnen en literatuur samen brengen, en toetsen aan de geplande bodemingreep en de afweging of er archeologie kan aanwezig zijn.	Het bureauonderzoek kon door een bronnenstudie en een terreinbezoek een inzicht realiseren in het gekende verleden van het terrein. Dit inzicht was onvoldoende om uitspraken te doen over de kans op aanwezigheid van archeologische waarden, alsook de datering en de aard van deze waarden.
2	Opmaak van de archeologienota	Op basis van de samengebrachte resultaten van alle uitgevoerde vooronderzoek maakt de erkende archeoloog een archeologienota op.	De erkende archeoloog dient de nota in bij het agentschap ter bekrachtiging.
3	Proefsleuven – en proefputtenonderzoek	Aanvullende en concrete informatie i.v.m. de kans op het voorkomen van archeologische waarden in de bodem is noodzakelijk, vooral inzake de effectieve aanwezigheid van bodemsporen en de mate van verstoring van het oorspronkelijk bodemprofiel.	Het proefsleuvenonderzoek wordt als een uitgesteld vooronderzoek uitgevoerd.

Tabel 2: Overzicht van de niet weerhouden onderzoeksmethoden	
Type vooronderzoek	Motivatie
Landschappelijk bodemonderzoek	Aanvullende bodemkundige informatie zal kunnen geregistreerd worden door middel van het aanleggen van bodemprofielen in de proefsleuven.

Geofysisch onderzoek	Niet geschikt op relatief kleine oppervlakten en ongeschikt vanwege aanwezige verstoringen op het terrein.
Veldkartering	Ongeschikt vanwege het huidige bodemgebruik op het terrein (aangelegde parking, tuin).
Verkenkend archeologisch bodemonderzoek	Gezien de ligging in het stadcentrum en de vermoedelijke afwezigheid van een waardevolle bodem voor prehistorie, is de verwachting voor prehistorie laag.
Waarderend archeologisch bodemonderzoek	Gezien de ligging in het stadcentrum en de vermoedelijke afwezigheid van een waardevolle bodem voor prehistorie, is de verwachting voor prehistorie laag.

### 3. Beschrijving van de geplande bodemingrepen

De firma *Cordeel Hoeselt nv* plant de bouw van een appartementsgebouw met commerciële ruimtes met ondergrondse parkeergarage en de aanleg van een waterbekken ter hoogte van het onderzoeksterrein. Dit onderzoek kadert dan ook in een stedenbouwkundige ontwikkeling waarvoor een stedenbouwkundige aanvraag is voorzien.

De site is gesitueerd op de voormalige zwembadsite in het centrum van Beringen. Momenteel wordt de site als parking in gebruik genomen tot 2017. Er staan 2 gebouwen op het terrein die gesloopt worden alvorens de aanvang van de bouw van de appartementen.

#### *a. Sloop van bestaande gebouwen*

Alvorens de bouwplannen uitgevoerd kunnen worden, dienen 2 bestaande gebouwen op het terrein gesloopt te worden (zie *afb. 1 en BIJLAGE 4*). De gebouwen hebben een oppervlakte van 62 m<sup>2</sup> en 52 m<sup>2</sup>. De garage van 62 m<sup>2</sup> staat slechts gedeeltelijk op het terrein (23 m<sup>2</sup>). Op de aangeleverde snedeplannen is geen kelder zichtbaar, maar indien er een kelder aanwezig zou zijn, zal het vloeroppervlak vermoedelijk max. 3,5 m diep onder het maaiveld liggen. De bodemingrepen die met de afbraak gepaard gaan, zullen machinaal gebeuren.

#### *b. Rooien van bomen*

In het zuidoosten van het terrein worden 4 hoogstammen gerooid. De verstoringsdiepte hiervoor hangt af van de manier van verwijdering, welke op dit moment nog niet gekend is. Indien stronken machinaal en compleet verwijderd zullen worden, kan een maximale verstoringsdiepte van 1,5 m verwacht worden. Indien de stronken enkel gefreesd worden, kan een verstoringsdiepte van 45 cm verwacht worden.

#### *c. Bouw van de parkeergarage en appartementen*

De kelder, die bestaat uit een ondergrondse parkeergarage met 59 parkeerplaatsen, 45 berg ruimtes, 4 fietsenbergingen, 2 meterlokalen en 5 traphallen, heeft een totale oppervlakte van 2851 m<sup>2</sup>. De kelder wordt gefundeerd op een betonplaat die op -350 cm onder de nulpas (34,02 m) ligt. Op de kelder worden appartementsgebouwen gerealiseerd met een oppervlakte (gelijkvloers) van ca. 1803 m<sup>2</sup>, bestaande uit 4 bouwlagen met bovenaan een penthouse. De totale hoogte bedraagt 1325 cm boven de nulpas. De opvolgende hoogtes van de verschillende bouwlagen zijn (van onder naar boven) 71 cm, 390 cm, 695 cm en 999 cm boven de nulpas (zie principesneden van de gevels, *BIJLAGE 8*). In deze gebouwen worden 9 appartementen / commerciële ruimtes en 2 fietsenbergingen gepland. De noordelijke fietsenberging zal iets kleiner uitgevoerd worden dan op de huidige plannen aangegeven staat, waardoor ze binnen de betrokken percelen zal vallen (op de huidige plannen valt de noordelijke hoek immers net buiten de betrokken percelen, zie grondplan, *BIJLAGE 7*).

De uitgraving van de kelder zal machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

#### *d. Waterbekken*

In het noordwesten van het terrein zal een waterbekken aangelegd worden. De oppervlakte van dit waterbekken bedraagt ca. 292 m<sup>2</sup>, de uitgraafdiepte zal maximum 4 m bedragen.

De aanleg zal machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

#### *e. Verhardingen*

In het noorden en westen van het terrein worden verharde paden aangelegd. De aard van de verharding is in de huidige fase nog niet gekend. Vermoedelijk worden deze met grind of klinkers verhard. De oppervlakte van de verhardingen bedraagt ca. 740 m<sup>2</sup>.<sup>2</sup>

Voor de aanleg van de verhardingen zal maximum 45 cm aarde afgegraven worden. Dit zal machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

#### *f. Tuin en groenaanleg*

Ten zuidoosten van het terrein wordt de aanleg van 7 tuinen voorzien. De totale oppervlakte hiervan bedraagt ca. 507 m<sup>2</sup>. In het noordwesten van het terrein wordt tussen de paden en rond het waterbekken groenaanleg voorzien. De totale oppervlakte hiervan bedraagt ca. 782 m<sup>2</sup>.

Voor deze aanleg zal enkel de teelaarde afgegraven worden tot een maximum diepte van – 45 cm onder het maaiveld. Dit zal machinaal gebeuren m.b.v. een graafmachine.

#### *g. Andere bodemingrepen*

Op de momenteel beschikbare plannen worden geen uitgravingen voor nutsleidingen aangegeven. Verwacht wordt dat deze ten oosten van de te realiseren gebouwen ingepland zullen worden. Voor waterleiding en gas wordt hiervoor o.a. een uitgraving van ca. 80 cm diep verwacht, voor riolering een uitgraving van 1,5 - max. 3 m diep. Glasvezelkabel ligt op geringere diepte (ca. 50 cm).

## **4. Randvoorwaarden**

N.v.t.

## **5. Onderzoeksvragen voor het bureauonderzoek**

Als een eerste onderdeel van een archeologienota wordt **een bureauonderzoek** uitgevoerd. In het kader van een bureauonderzoek:

- wordt het plangebied afgebakend en beschreven
- worden reeds verstoorde zones in kaart gebracht
- worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd
- worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat.

Er wordt hierbij zo veel mogelijk informatie verzameld over de aan- of afwezigheid van archeologische waarden op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap en de wetenschappelijke waarde ervan. Verder wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.<sup>7</sup>

Tijdens dit **bureauonderzoek** worden volgende onderzoeksvragen behandeld:

Het gaat om een bureauonderzoek in een zone die gekenmerkt wordt door een hoge dichtheid aan bebouwing in het verleden.

- Wat zijn de gekende archeologische gegevens in het projectgebied?
- Welke informatie geven de gekende historische en iconografische gegevens van het projectgebied?
- Hoe is de evolutie van de historische bebouwing van het terrein?
- Wat is de geschiedenis van het landgebruik van het terrein?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande en gekende bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat zijn de gekende verstoringen (van de huidige verhardingen, riolering, allerhande leidingen, enz)? Hoe diep gaan deze verstoringen en over welke oppervlakte verspreiden ze zich?
- Wat is de impact van de geplande werken?

---

<sup>7</sup> Conform CGP, 48.

## B. Assessmentrapport

### 1. Beschrijving en motivering van het bureauonderzoek

Ieder archeologisch onderzoek begint noodzakelijkerwijs met **een bureauonderzoek**. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd door *Elke Wesemael en Hanne De Langhe* van het archeologisch projectbureau *Aron bvba*.

Om een inzicht te bekomen in de landschappelijke context van het onderzoeksgebied werden de topografische kaart, de bodemkaart, de bodemerosiekaart, de geomorfologische kaart, de quartair geologische kaart en de tertiair geologische kaart bestudeerd. De bekomen informatie werd aangevuld met de data uit het *Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (AGIV)*.

Het Geoportaal werd geraadpleegd om een inzicht te krijgen in de reeds gekende archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied en zijn directe omgeving.<sup>8</sup> Deze online inventaris, opgesteld door het *Agentschap Onroerend Erfgoed* van de Vlaamse Overheid, biedt een overzicht van alle tot nu toe gekende archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Verder werd gebruik gemaakt van verschillende publicaties die betreffende archeologische vondsten en uitgevoerde opgravingen in de omgeving verschenen.

Voor het recentere archeologische verleden van het studiegebied werden verschillende historische kaarten bestudeerd: naast enkele etsen en andere iconografische bronnen betreft het de *figuratieve kaart uit het kaartboek van de Abdij van Averbode* (1659), de *'Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden'* opgemaakt door Graaf de Ferraris (1770-1778), het *Primitief Kadasterplan* (ca. 1825), de *Atlas der Buurtwegen* (1842), de *kaart van Vandermaelen* (1846-1854), en de topografische kaarten van het *depot de la Guerre* (1873, 1904, 1939, 1969, 1981 en 1989).. Ook werd gekeken naar de luchtfoto's die via *Geopunt.be* (AGIV) beschikbaar zijn.

Verder werd het kadasterarchief geraadpleegd voor de primitieve kadasterkaart en de gereduceerde kadasterkaart.

De ligging van ondergrondse kabels en leidingen werd opgevraagd via KLIP. *Peter Bex (Cordeel Hoeselt nv)* bezorgde de tot nu gekende informatie over het plangebied.

Via foto's op *Google Streetview* en de recentste orthofoto op *Geopunt.be* kon een beeld bekomen worden van de huidige inrichting en de gaafheid van het onderzoeksgebied.

### 2. Situering van het onderzoeksterrein

#### 2.1. Huidige toestand van het onderzoeksterrein

##### *Algemene situering*

Het onderzoeksterrein situeert zich in het stadscentrum van Beringen en wordt begrensd door de Blijkstraat in het westen, de Steenstraat in het oosten en de August Cuppensstraat in het noordoosten (*afb. 4*). Ten noorden van het terrein ligt momenteel een verharde parking, ten noordwesten een bestaande woning met tuin. Ten zuiden liggen bestaande woonpercelen.

Het terrein wordt momenteel grotendeels ingenomen door een parking bestaande uit grind en kiezel. Op de parking zijn verschillende draadafsluitingen en hagen geplaatst. In het zuidoosten is een beklinkerde fietsenstalling gesitueerd, waarnaar een kiezelstrook leidt langs de oostelijke perceelsgrens vanuit de noordoostelijke hoek van het terrein. Ten zuiden van de fietsenstalling staan 4 hoogstammen op het perceel. De noordelijke hoek van het perceel wordt ingenomen door braakliggend terrein. In het noordwesten staat een garage deels op het perceel, evenals de bijhorende tuin (niet zichtbaar op de orthofoto door begroeiing). In het

<sup>8</sup> <https://geo.onroerenderfgoed.be/> en <http://cai.onroerenderfgoed.be/>

zuidwesten staat eveneens een woning op het terrein, met ten oosten hiervan een aantal houten garages. Het terrein is omheind met een draadafsluiting.



Afb. 4: Kleurenorthofoto met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood) (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaatschaal 1.750)

Op basis van de foto's in het fotografisch verslag (*BIJLAGE 9*) wordt een beeld geschetst van de huidige situatie op het onderzoeksterrein.

## 2.2 Landschappelijke en aardkundige situering

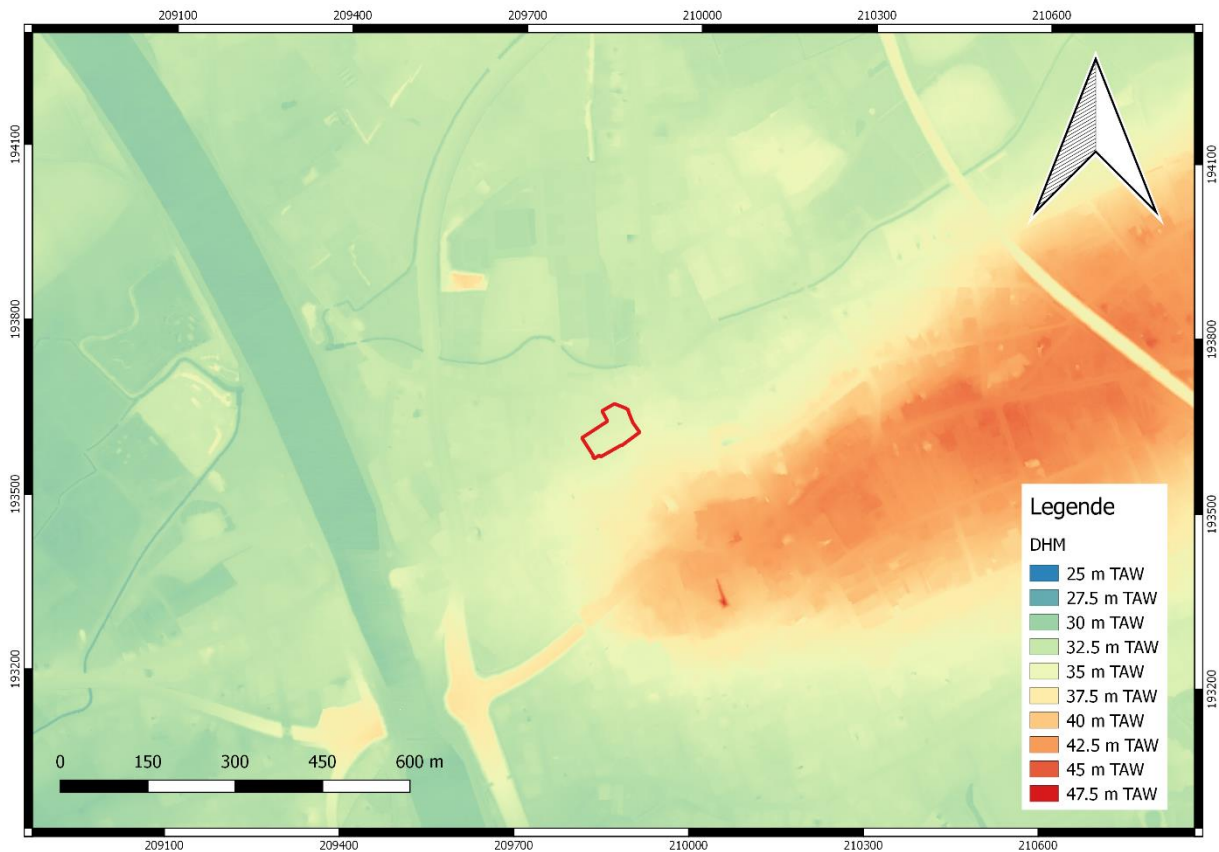
### 2.2.1 Landschappelijke situering

Beringen is gelegen in het Heuvelland van Lummen<sup>9</sup>, een heuvelig landschap waarvan het oppervlak gemodelleerd werd door de tertiaire ondergrond en het rivierstelsel. Zo wordt het reliëf gekenmerkt door het voorkomen van uitgesproken noordoost-zuidwestgerichte heuvels (Diestiaanheuvels), waarvan de toppen worden gevormd door ijzerzandsteen. Beringen-centrum is op de westflank van een zachte helling gelegen waarvan de langgerekte top zich ten oosten van het stadscentrum bevindt (*Afb. 5*). In het stadscentrum zijn de hoogteverschillen vooral op de Markt zichtbaar. Tussen de zone aan de kerk en de tegenover liggende gebouwen is er een beduidend niveauverschil. Het terrein helt hier sterk af in westelijke en noordelijke richting.<sup>10</sup>

Het terrein zelf ligt net in het noordwesten beneden op de helling en daalt lichtjes af in noordwestelijke richting van ca. 34 m TAW in het noorden tot ca. 35 m TAW in het zuiden (*afb. 6 en 7*).

<sup>9</sup> Gelegen in de driehoek Leopoldsburg-Houthalen-Halen.

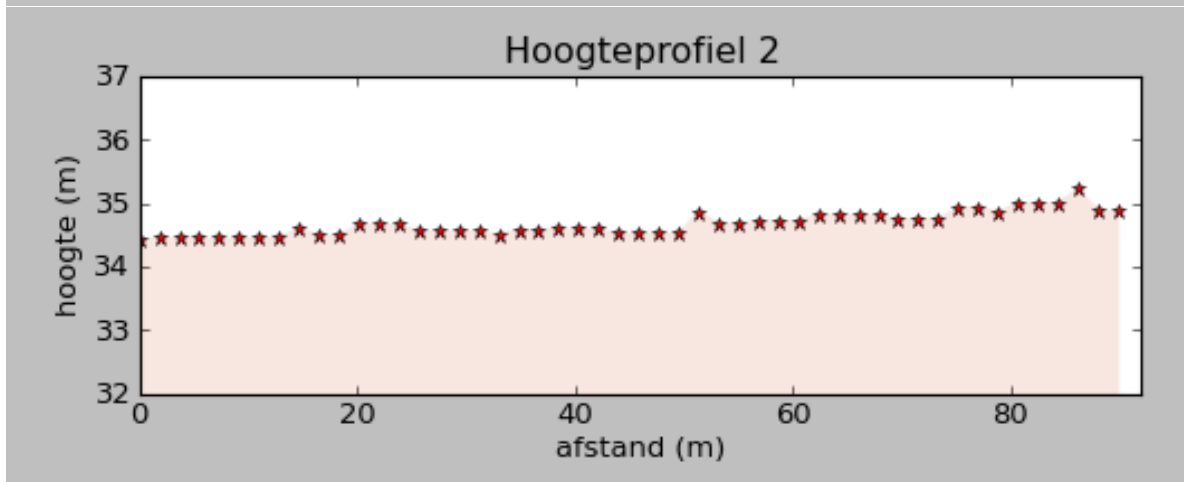
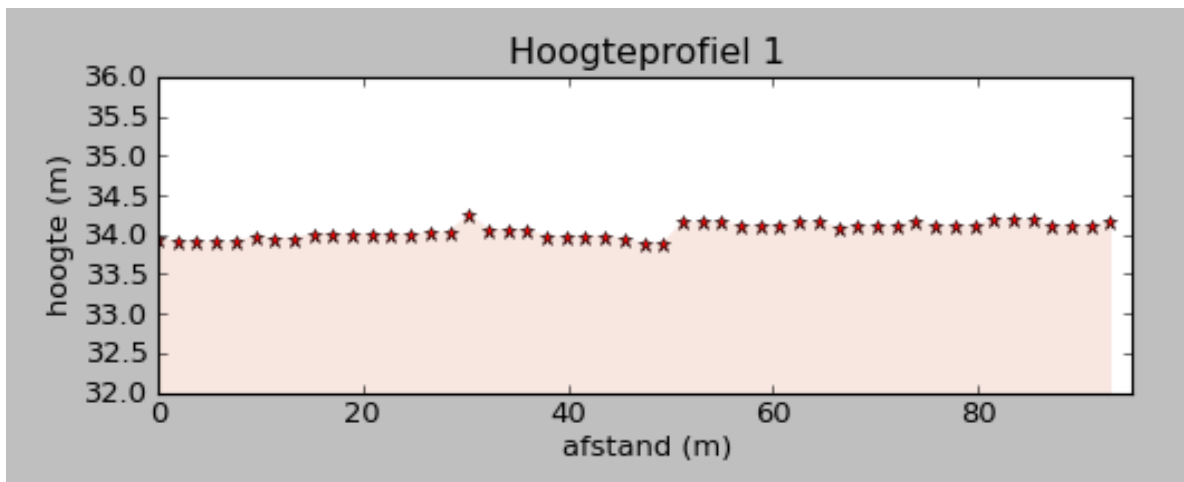
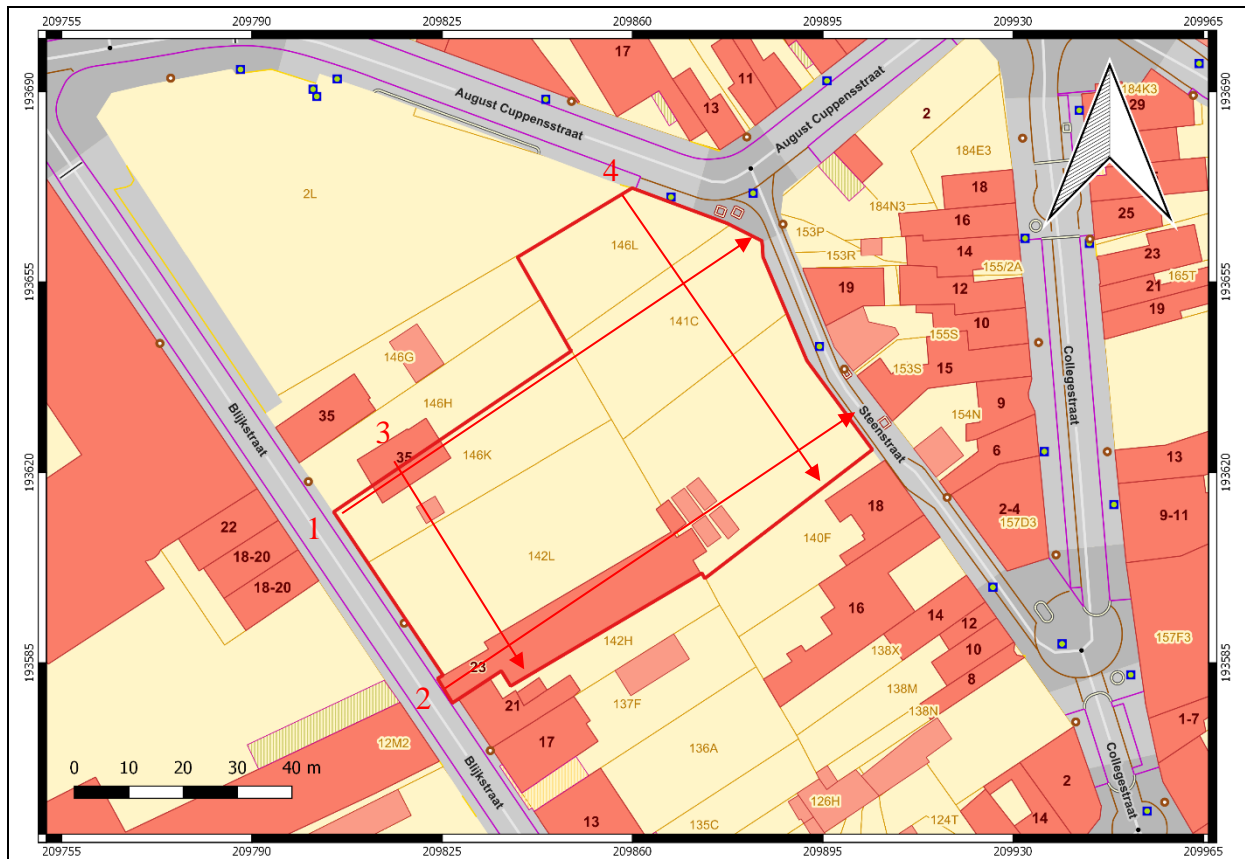
<sup>10</sup> <https://inventaris.onroerendergoed.be/cai/zone/140193>; Frederickx 1996, 4.



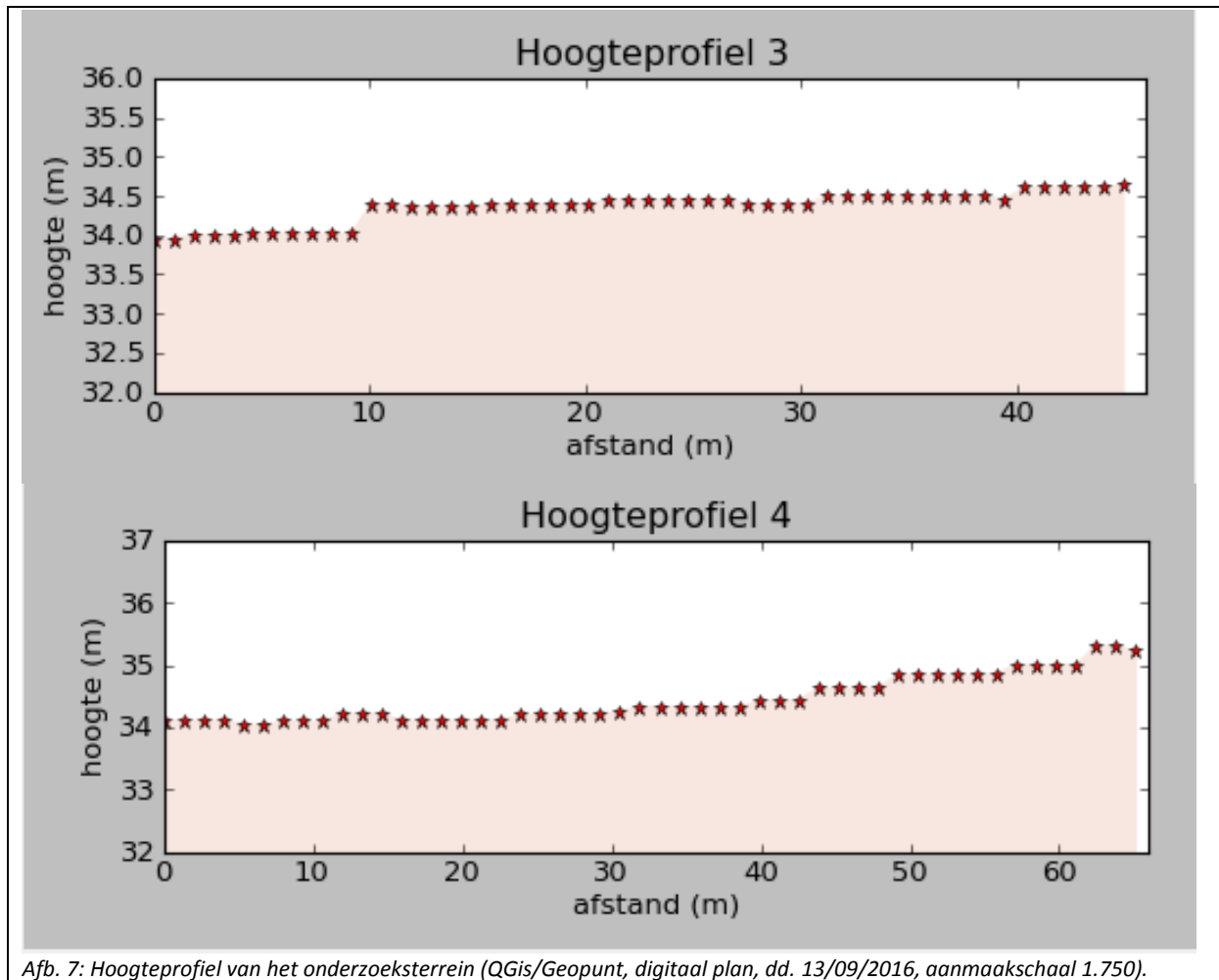
Afb. 5: Uittreksel uit het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaakschaal 1.7000)



Afb. 6: Uittreksel uit het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaakschaal 1.600)







Afb. 7: Hoogteprofiel van het onderzoeksterrein (QGis/Geopunt, digitaal plan, dd. 13/09/2016, aanmaatschaal 1.750).

Het onderzoeksterrein is volgens de Vlaamse Hydrografische Atlas gelegen in het stroomgebied van de Schelde, in het Demerbekken, deelbekken Zwarte Beek, zone Zwarte Beek tot monding Gele Gracht.<sup>11</sup>

Het Albertkanaal situeert zich ca. 400 m ten westen van de onderzoekslocatie. Verder lopen de rivieren die in het Heuvelland van Lummen vloeien, parallel aan de strekking van heuvels die NO-ZW georiënteerd zijn. De rivieren lopen tussen deze heuvels in een moerassige vlakte. Men onderscheidt, van het noorden naar het zuiden:

- de Zwarte Beek met de Kleine Beek, de Oude Beek, de Schansbeek en de Winterbeek (52,5 tot 32,5 m TAW). De landrug ten noorden van de Zwarte Beek bereikt 52,5 m in het noordoosten en 40 m te Beringen-Mijn. De Zwarte Beek stroomt ca. 60 m ten noorden van het onderzoeksterrein.
- de Helderbeek met de Voortbeek (57,5 tot 30 m TAW) begrenst de zuidrand van de landrug vanaf het duinmassief van de Koerselse Heide (65 m) in het noordoosten tot Beringen in het zuidwesten (ca. 37,5 m TAW). De Helderbeek stroomt ca. 1 km ten zuiden van het terrein.
- Verder in zuidelijke richting stomen de Mangelbeek (Oude Molenbeek of Winterbeek) met de Jantenbeek, de Schaamloop, de Berkenbosbeek en de Schansbeemdenbeek (42,5 tot 27,5 m TAW). Deze vormt de noordelijke grens van het tertiaire massief van Teggergoed-Zolder (52,5 m TAW) en Viversel (30 m TAW). De Laambeek, tenslotte, vloeit in het zuidoosten en ontvangt er de Echelbeek (40-35 m).<sup>12</sup>

<sup>11</sup> [www.geopunt.be](http://www.geopunt.be)

<sup>12</sup> Baeyens 1975, 12.

## 2.2.2 Geologie

De ondergrond behoort tot het Kempens Bekken, een subsidentiegebied ten noorden van het Brabants Massief. Het Kempens Bekken werd tijdens drie subsidentiefasen opgevuld met een sedimentpakket dat naar het noorden toe dikker wordt. De materialen die in de derde fase van subsidentie werden afgezet, bestaat voornamelijk uit mariene sedimenten. De mariene sedimentaire cycli volgen elkaar op tot het einde van het tertiair, wanneer het gebied weer boven de zeespiegel stijgt. Op het einde van het tertiair (vanaf het midden-plioceen) ontwikkelt zich een rivierstelsel op de vrijgekomen regressievlakte. Met het terugschrijden van de zee gaan de rivieren zich dieper insnijden. Dit in combinatie met de hellingserosie, zal het moderne reliëf gaan vormen. Op dit oppervlak werden tijdens het quartair de laatste sedimenten afgezet. Deze zijn van eolische oorsprong of bestaan uit rivierafzettingen waarin zich in het holoceen venen ontwikkelden.<sup>13</sup>

### (a) Tertiair geologische kaart



Afb. 8: Uittreksel tertiaire kaart en met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaakschaal 1.1500)

Ter hoogte van het onderzoeksterrein bestaat het tertiaire substraat uit de *Formatie van Diest* (afb.8, roze), een marine formatie die wordt gekenmerkt door een bruingroen tot grijsgroen glauconietrijk middelmatig tot grof zand met zeer dunne kleilaagjes ("clay drapes"). Door verwerking is het zand meestal limonietisch geelbruin en aaneengekit tot ijzerzandsteenbanken waarin duidelijk een gekruiste gelaagdheid herkenbaar is.<sup>14</sup> De *Formatie van Diest* gaat terug tot het Laat-Mioceen toen de zeespiegel steeg en Vlaanderen overspoeld geraakte door de zee. Parallel met het strand ontwikkelden zich, net zoals bij onze huidige Noordzee, een reeks van zand- en grindbanken.<sup>15</sup> Het zand van de Diestiaanzee bevatte een hoog percentage aan glauconiet, dat voor een stuk uit ijzer bestond. Na het terugtrekken van de Diestiaanzee werd dit ijzer aan de lucht blootgesteld en oxideerde waardoor de zandkorrels tot ijzerzandsteen samenklitten.<sup>16</sup> Deze ijzerzandstenen boden meer weerstand aan de latere erosie zodat deze zandbanken nog steeds in het landschap als kenmerkende langwerpige heuvels,

<sup>13</sup> Frederickx ea. 1996, 5.

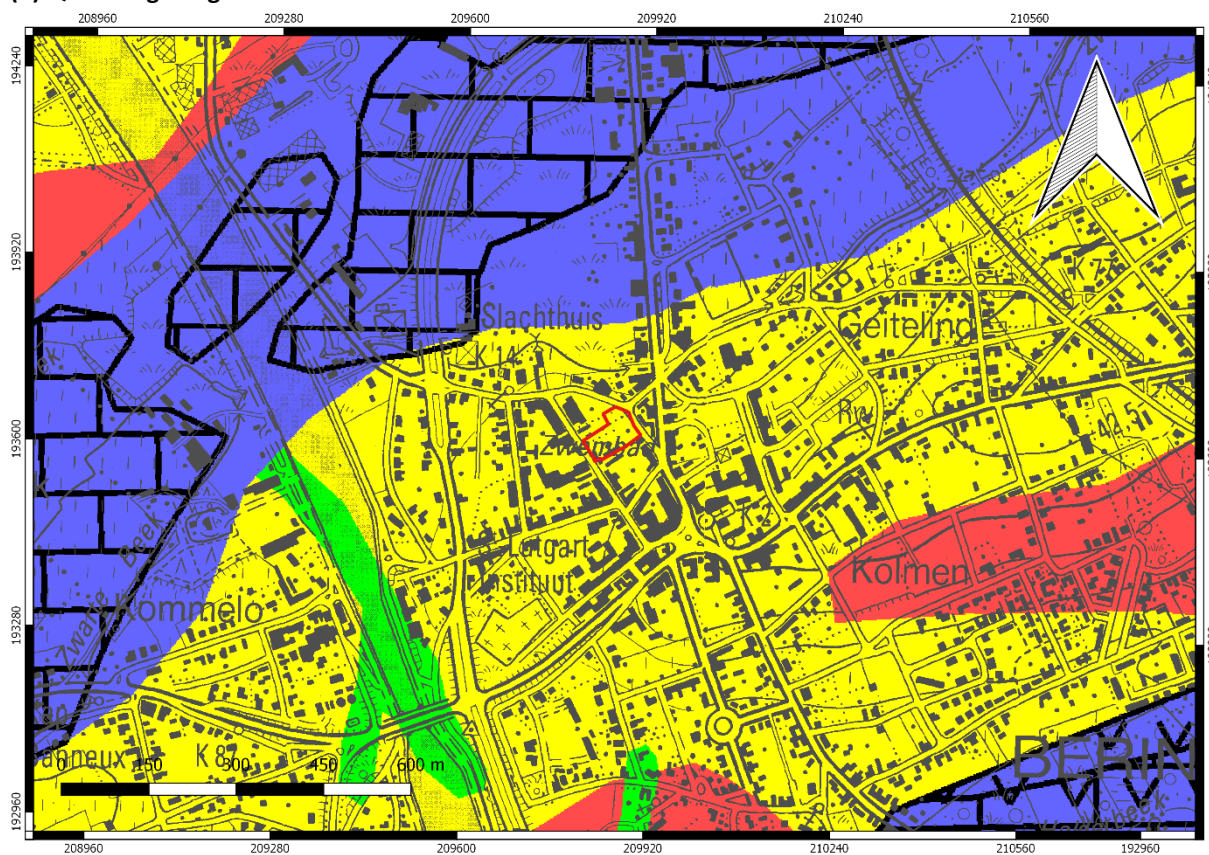
<sup>14</sup> De Geyter 1999, 34.

<sup>15</sup> Broothaers s.d., 8.

<sup>16</sup> Delauré 2012, 4.

zogenaamde getuigenheuvels, te zien zijn.<sup>17</sup> Daar waar de rivieren zijn ingesneden in het oorspronkelijke oppervlak vormden zich diepere valleien. Het onderzoeksterrein bevindt zich onderaan de helling van een langgerekte rug die gevat zit tussen de vallei van de Zwartebeek en de Helderbeek.

#### (b) Quartair geologische kaart



Afb. 9: Uittreksel Quartair profieltypekaart kaartblad 25 Hasselt met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood (Bron: QGIS/Geopunt, dd 1509/2016, digitaal plan, aanmaatschaal 1.7000)

Tijdens het laat-pleistoceen werd een dekpakket of oude alluviale afzettingen op deze tertiaire afzettingen gedeponeerd. Het dekpakket is een afzetting van wisselende dikte dat het ganze gebied als een mantel overdekte. Het pakket is gemiddeld 2 tot 4 m dik, maar is meestal heel dun (minder dan 1 m) op de heuveltoppen en kan op sommige plaatsen (in de dalen) een heel dik pakket vormen (tot 10 m). Deze afzettingen zijn van eolische oorsprong en werden gedurende de Weichsel ijstijd door N-NO winden afgezet. Het leem dat het lichtst is, werd het verst getransporteerd en bedekte het zuidelijke deel. Het zand werd iets noordelijker afgezet. Ter hoogte van het onderzoeksterrein staan deze afzettingen gekarteerd als zanden van de *Formatie van Wildert*, gele tot geelgrijze, zwaklemige eolische zanden (Afb. 9, *geel*).<sup>18</sup> Rondom worden lemige zanden gekarteerd (Afb. 9, *roze*). Deze bevatten afwisselend dunnen laagjes zand (Wildert) en zandleem (Brabant Leem). Rondom de Zwarte Beek en Helderbeek komt rivieralluvium voor (Afb. 9, *blauwpaars*). Deze alluviale afzettingen van de rivierstelsels ten noorden van de Demer hebben hun bronnen in het Kempens Plateau en kunnen van dit plateau zandig materiaal met grinden aanbrengen, vermengd met gele dekzanden. Deze rivierstelsels zijn in de *Formatie van Diest* ingesneden, zodat aan de basis van de alluviale afzetting een pakket herwerkt Zand van Diest te vinden is. Op verscheidene plaatsen heeft zich op deze zanden een ijzerrijk alluvium (Afb. 9, *blauwpaars*, VVV) of een veenlaag (Afb. 9, *blauwpaars*, baksteenstructuur) gevormd.<sup>19</sup>

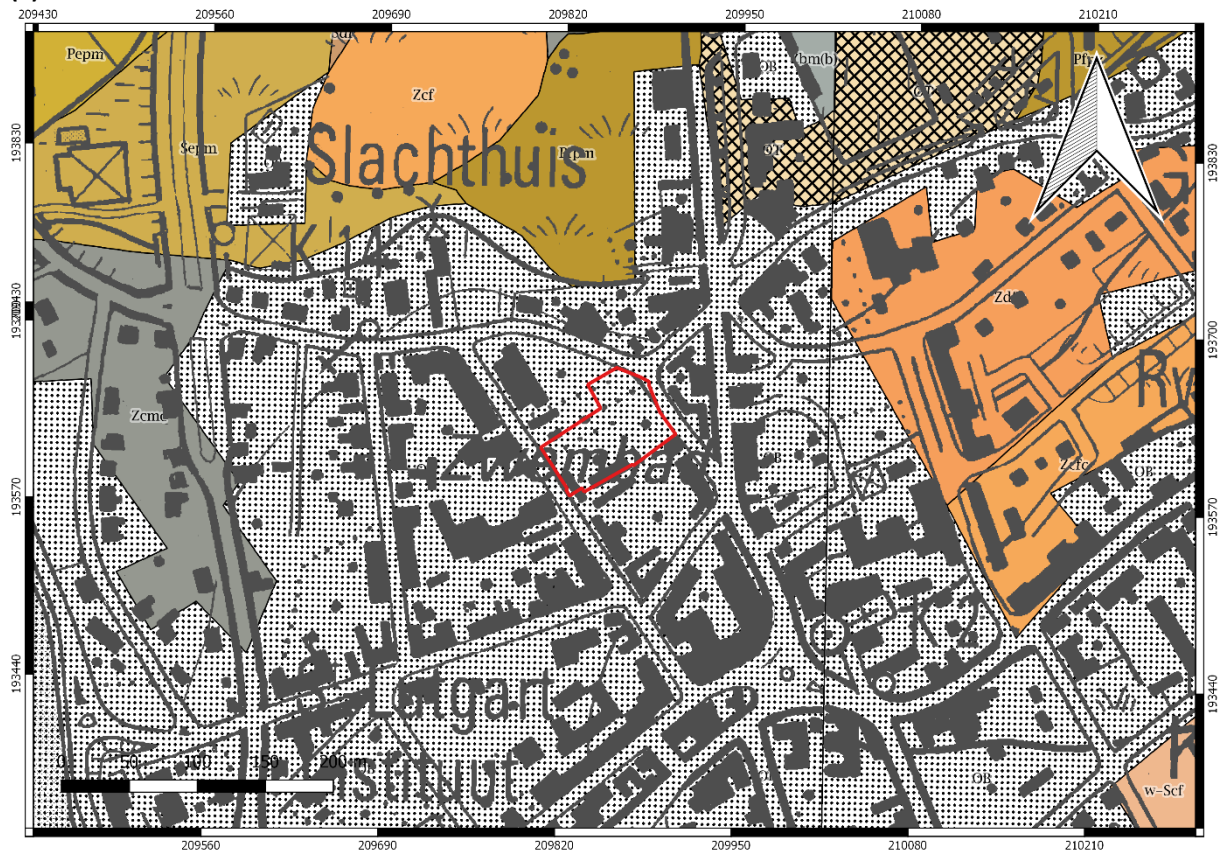
<sup>17</sup> Broothaers s.d., 8.

<sup>18</sup> Frederickx 1996, 21.

<sup>19</sup> Frederickx 1996, 19.

### 2.2.3 Bodem

#### (a) Bodemkaart



Afb. 10: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksterrein in het rood (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaakschaal 1.3000)

Op de bodemkaart staat een groot deel van de stadskern van Beringen, waaronder ook het onderzoeksterrein, aangeduid als bebouwde zone (OB) (Afb. 10). De oorspronkelijke bodemopbouw op het terrein kan echter wel gereconstrueerd worden aan de hand van de omliggende bodems en de topografie van de stad. Ten oosten en ten noorden van het terrein wordt een (matig) droge tot matig natte zandbodem met weinig duidelijke humus en/of ijzer B-horizont weergegeven (Zcf, Zfc, Zdc). Variante in het moedermateriaal ...c duidt aan dat de materialen in de diepte een geel-of groenachtige kleur bezitten (cfr. *Formatie van Diest*). Ook de iets meer ten zuidoosten aangeduide w-Scf-bodem geeft een vergelijkbare bodem aan. Bij deze matig droge lemig-zandgronden met weinig duidelijke humus en/of ijzer B-horizont geeft substraat w het voorkomen van een klei-zandsubstraat aan, beginnen op geringe of matige diepte (20-125 cm) (cfr. *Formatie van Diest*).

Ten noorden en zuiden van het terrein, in de valleien van de Zwarte Beek en de Helderbeek, worden veengronden gekarteerd (V, Vm). V is een complex van veengronden met min. 30 % organisch materiaal tot min. 30 cm diepte. Gewoonlijk is de veenlaag dikker en overtreft vaak 125 cm. Ze komen voor in de laagste delen van de grote valleien.<sup>20</sup> Variante in het moedermateriaal '.m' geeft het voorkomen van een ijzerrijke bovengrond weer. Verder worden in de valleien zeer natte gronden zonder profielontwikkeling op lichte zandleem (Pepm, Pfm, Pfpz, v-Pfm) of lemig zand (Sepm, v-Sfp, Sfp) gekarteerd. Variante in het moedermateriaal '...m' en '...z' geven respectievelijk het voorkomen van een ijzerrijke bovengrond aan of geven weer dat de sedimenten grover worden in de diepte. Substraat 'v-...' geeft het voorkomen van een veensubstraat weer beginnend op geringe of matige diepte (20-125 cm).

Langs de valleiranden kunnen droge tot hydromorfe pluggenbodems aanwezig zijn gezien een deel van de hier aanwezige gronden in cultuur gebracht werden. De blauw ingekleurde bodems zijn zandbodems met dikke antropogene humus-A horizont (Zcmc, Zbm(b)). Deze bodems zijn ontstaan doordat heideplaggen doordrenkt

<sup>20</sup> Baeyens 1975, 66-67.

met mest uit de stallen aangevoerd werden om de schrale zandgronden vruchtbaarder te maken. Op deze manier ontstond na verloop van tijd een dik pakket (> 60 cm) van aangevoerde plaggen. Variante in het moedermateriaal ... (b) wijst op het voorkomen van een bruinachtige bovengrond.

## (b) Bodemerosiekaart

De bodemerosiekaart gaf geen informatie voor het onderzoeksterrein of de nabije omgeving van het onderzoeksterrein weer.

## 2.3 Historische situering

### 2.3.1 Literatuur en toponymie

#### B.4.1 Beknopte historiek van Beringen

Beringen wordt in een *cartularium* van de abdij van Corbie voor het eerst vermeld in 1120 als *Beringe*. Andere vormen komen voor als *Berenges* (1171), *Beringen* (1188) en *Baringen* (1200). Deze naam met het Germaanse *-hem* of *-ingahem*-suffix zou 'nederzetting van (de lieden van) Bero' betekenen en kent zijn oorsprong in de 6<sup>de</sup> tot 8<sup>ste</sup> eeuw.<sup>21</sup> Van deze vroegmiddeleeuwse fase zijn tot nu toe evenwel geen archeologische restanten teruggevonden (zie *infra*).<sup>22</sup>

Beringen was een allodiale heerlijkheid, die volgens de traditionele geschiedschrijving deel uitmaakte van het *patrimonium Sancti Adelardi*, het erfgoed van Sint-Adelardus van Corbie.<sup>23</sup> Toen de H. Adelardus in het klooster trad, schonk hij zijn patrimoniale bezittingen, waaronder ook Paal, Heusden en Beringen, rond 770 aan de abdij van Corbië in Picardië, waar hij abt werd in 781 tot 827.<sup>24</sup> De verdwenen kloosterhoeve 'Het Herenhof', die tijdens de Middeleeuwen in het centrum van Beringen was gelegen, zou hiernaar refereren.

Later verwierf de graaf van Loon de voogdijrechten over Beringen. In 1211 verleende Lodewijk II, graaf van Loon, aan de inwoners van Beringen de Luikse vrijheid. Zeer waarschijnlijk gebeurde dit zonder overleg met de abt van Corbie. Later werd de scheve situatie rechtgezet en graaf Arnold IV van Loon bekrachtigde in 1239 de stadsrechten van Beringen, met de uitdrukkelijke toestemming van de abt van Corbie<sup>25</sup>. Een ca. 20 jaar oudere oorkonde geeft echter weer dat Lodewijk II in 1211 dit privilege mogelijk reeds toegekend had.<sup>26</sup>

Kort nadat Beringen van de graaf van Loon zijn vrijheidsbrief had verkregen, werd de stad omwald. Op gerechtelijk vlak was Beringen verdeeld in twee gebieden: *binninghe* en *buytinghe*. Tot de '*binninghe*', de 'stad' behoorden de omwalde stadskern, Broekhoven, De Mot, Gravendaal Kommelo, Terbeck, Terhagen en Terhulsen. Tot de '*buiting*' werden gerekend: Brelaar, Geenhout, Gestel, Katermeir, Meelberg, Paal, Reysselt en Tervant.<sup>27</sup> In de vrijheid of *binninghe* fungeerde de binnenbank, die het Luikse recht volgde. De buitenbank van de *buytinghe* sprak Loons recht. Aanvankelijk had elke bank haar eigen schepenen. Vanaf de 16<sup>de</sup> eeuw waren beide schepenbanken uit dezelfde personen samengesteld, die echter wel afzonderlijk Luikse en Loonse zittingen hielden naargelang de akten betrekking hadden op de *binninghe* of *buytinghe*. Het stadsbestuur was in handen van twee jaarlijks verkozen burgemeesters, één voor de vrijheid (*binninghe*) en één voor de *buythinge*.<sup>28</sup>

<sup>21</sup> Gysseling 1960, 126; ADK-UQ bm of De Keuster ea. 2015, 14; <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/geheel/120879>.

<sup>22</sup> Brockmans 1986, 10; <https://inventaris.onroerendergoed.be/cai/zone/140193>;

<sup>23</sup> Gerits 1989, 17.

<sup>24</sup> Brockmans 1986, 27.

<sup>25</sup> Brockmans 1986, 10; Carmans sd., 98; Gerits 1989, 17; ADK-UQ bm of De Keuster ea. 2015, 14-16; <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/geheel/120879>;

<sup>26</sup> Baerten 1965, 220.

<sup>27</sup> Gerits 1989, 18; Carmans sd., 98; <https://inventaris.onroerendergoed.be/cai/zone/140193>

<sup>28</sup> Gerits 1989, 18.

De zeer oude Sint-Pietersparochie, waarschijnlijk een stichting van de abdij van Corbie, behoorde tot het bisdom Luik, het aartsdiaconaat van de Kempen en het landdecaanaat Beringen. Het *patrocinium* Sint-Pieters wijst op een vroegmiddeleeuwse oorsprong. Het oorspronkelijke kerkgebouw werd in de 10<sup>de</sup> eeuw vervangen door een driebeukige romaanse kerk met toren, transepten en later een koor in gotische stijl. De troepen van Karel de Stoute verwoestten in 1467 de kerk. De heropgebouwde kerk werd tijdens de godsdiensttwisten in de 16<sup>de</sup> eeuw opnieuw verwoest. In vrij korte tijd werd een nieuwe kerk gebouwd, die in 1654 andermaal werd afgebrand, ditmaal door de Lorreinen. Van de nieuw opgerichte kerk stortte de toren in 1893 in, wat een deel van het schip vernielde. Overledenen werden begraven in en rondom de kerk, op het ommuurd kerkhof.<sup>29</sup> Ook het kerkhof werd door de Lorreinen (1654) verwoest.<sup>30</sup>

Rond de stad bevonden zich acht geïdentificeerde motteheuvels: 't Casselet, Terbeck, Terhaegen, Terhulzen, Broeckhoven, de Mot, Graevendaal en Edelbampt in Commelo (zie *infra*). Het gebruik van motten als militaire versterking komt ten vroegste voor vanaf de 11<sup>de</sup> eeuw. Het bodemarchief van deze motten bevat vermoedelijk een substantiële informatiebron voor de reconstructie van de (vroeg)middeleeuwse geschiedenis, samen met al dan niet aanwezige archeologische resten in de historische kern van Beringen.<sup>31</sup>

Beringen lag op een knooppunt van de handelswegen Brussel-Düsseldorf, Diest-Venlo en Antwerpen-Keulen. De laatste afstand werd in drie dagen overbrugd, waarbij in Beringen een rustplaats was. Langs deze handelsweg(en) groeide Beringen in de 13<sup>de</sup> - 15<sup>de</sup> eeuw uit tot een bloeiend klein-regionaal handelscentrum met een vrij belangrijke lakennijverheid. Verder bestonden in Beringen verschillende *paenhuysen* of brouwerijen.<sup>32</sup>

In 1559 verkocht de abdij van Corbie haar heerlijke rechten in Beringen aan Godfried van Bocholtz, heer van Grevenbroek. Door het huwelijk van diens dochter met de heer van het Land van Ham, kwam de heerschappij Beringen in handen van de bewoners van het kasteel van Oostham. Achtereenvolgens leverden de families van Bocholtz (16<sup>de</sup> eeuw), van Hoensbroeck (17<sup>de</sup> eeuw), de Chastelet en van Isendorn (15<sup>de</sup> eeuw) de heren van Beringen.<sup>33</sup>

Door zijn gunstige ligging bij een knooppunt van verkeers- en handelswegen werd Beringen echter ook verschillende keren belegerd, ingenomen en vernield door militaire eenheden in de loop van de 15<sup>de</sup>, 16<sup>de</sup> en 17<sup>de</sup> eeuw. De grondige verwoesting van de stad in 1654 door de troepen van Karel van Lorreinen kwam Beringen nooit te boven. De stad verviel tot een eenvoudig landbouwdorp.<sup>34</sup>

Tot in de 17<sup>de</sup> eeuw waren de woonhuizen hoofdzakelijk opgetrokken in vakwerk en voorzien van strodaken. Beringen werd echter verschillende keren door brand volledig in as gelegd (oa. in 1584, 1593, 1654). Om het brandgevaar in te dijken werden vanaf het begin van de 17<sup>de</sup> eeuw stedelijke ordonnanties vervaardigd voor de veiligheid van bakovens en tegen het gebruik van vuur in schuren. Bovendien stimuleerde het stadsbestuur het versteningsproces van de woonhuizen. Een ordonnantie van 1633 bepaalde dat de huizen voortaan met leien moesten afgedekt worden in plaats van met stro. Verder voorzorg een vordering van 1637 het gebruik van natuur- en baksteen voor de woningbouw.<sup>35</sup>

Ingrijpende wijzigingen in de stedelijke samenleving en in het economisch patroon kwamen pas met de oprichting van de steenkoolmijn van Beringen, die bovendien een aanzienlijke bevolkingstoename tot gevolg had. De eerste verkenningsboringen startten in 1902. Zij bewezen dat de ondergrond voldoende steenkolen bevatte om er een mijnzetel op te richten. Met het oog op een optimale vestigingsplaats werd in 1904-1909 een reeks proefboringen verricht. Uiteindelijk werden de mijngebouwen en de bijbehorende installaties op het grondgebied van Koersel opgetrokken. De concessie "Beringen-Koersel" (1906), de koolmijn van Beringen, werd operationeel in 1922.<sup>36</sup>

<sup>29</sup> ADK-UQ of De Keuster ea. 2015, 14-16; Gerits 1989, 22.

<sup>30</sup> Brockmans 1986, 19.

<sup>31</sup> <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140193>

<sup>32</sup> Carmans sd., 98; ADK-UQ bm of De Keuster ea. 2015, 14-16.

<sup>33</sup> Beerten 2013, 8.

<sup>34</sup> ADK-UQ bm of De Keuster ea. 2015, 14-16; Gerits 1989, 28.

<sup>35</sup> Gerits 1989, 28.

<sup>36</sup> Carmans sd., 98.

### 2.3.2 Historische kaarten en plannen

Een overzicht van de iconografische bronnen en historische kaarten, met hun belangrijkste aanduidingen in het onderzoeksgebied, wordt in deze paragraaf gegeven.



Afb. 11: Panorama van Beringen, gravure door Robert Peril (16<sup>de</sup> eeuw) (Bron: Carmans s.d., 99 en Gerits 1989, 18).

De oudste bekende iconografische bron van Beringen is **een gravure van Robert Peril**, gemaakt rond 1510 (Afb. 11). Deze gravure geeft een schetsmatige weergave van het panorama van de stad Beringen. Aangezien het niet de bedoeling was een volledig getrouwe weergave van de werkelijkheid te schetsen, dient deze prent met enige voorzichtigheid bekeken te worden. Toch is deze schets interessant aangezien het als enige een beeld geeft van de stad voor de grote verwoestingen van 1584. Als men de kerk als ankerpunt neemt, lijkt het erop dat de schets gemaakt is vanuit het zuiden/zuidoosten. De toren van de kerk staat in het westen, het schip is naar het oosten gericht. Dit zou echter inhouden dat de stad over een noordelijke poort beschikte, wat niet het geval lijkt te zijn (zie *infra*). Men kan er ook van uit gaan dat de schets gemaakt is om zoveel mogelijk van de stad in beeld te brengen zonder echt rekening te houden met de exacte ligging van de gebouwen. De versterking van de stad bestaat uit een stadsmuur met kantelen en twee ingebouwde torens op een aarden wal. Drie poorten geven toegang tot de stad. Het centrale plein is de huidige Markt. Centraal op het plein staat een soort lakenhalle of stadhuis. Daarachter staat een 'monument' in de vorm van een zuil op een cilindrische conisch omhooglopende sokkel bekroond met wat lijkt op een bol en een kruis. Of dit monument verwijst naar het 'perron' van Beringen is mogelijk. Perrons of stadspalen zijn te vinden in plaatsen die behoorden tot het vroegere Prinsbisdom Luik, namelijk in de zogenaamde Goede Steden. Het is een symbool van vrijheid en autonomie. Links van het centrale gebouw met vlaggenmast ligt een waterpoel, mogelijk verwijzend naar de vroegere oorsprong als dries met centrale drenkplaatsen voor het vee.<sup>37</sup> De kerk, die rechts van het centrale gebouw wordt aangeduid, wordt door meerdere gebouwen omgeven. Of er een kerkhof rondom de kerk aanwezig was, is niet duidelijk op deze gravure.

Ook op de **figuratieve kaart uit het kaartboek van de Abdij van Averbode** (Afb. 12), gemaakt door Cornelis Louis (1661-1680) in de 17<sup>de</sup> eeuw, kan het onderzoeksgebied onmogelijk in detail gesitueerd worden. Het boek bestaat uit aquarellen op perkament, die de goederen met betrekking tot de abdij van Averbode nauwkeurig weergeven. Eén kaartblad toont de goederen van Lummen en omgeving. Aan de rand is daarbij het stadje Beringen ingetekend.

<sup>37</sup> ADK-UQ bm of De Keuster a. 2015, 15; <https://inventaris.onroerendergoed.be/cai/zone/140193>.



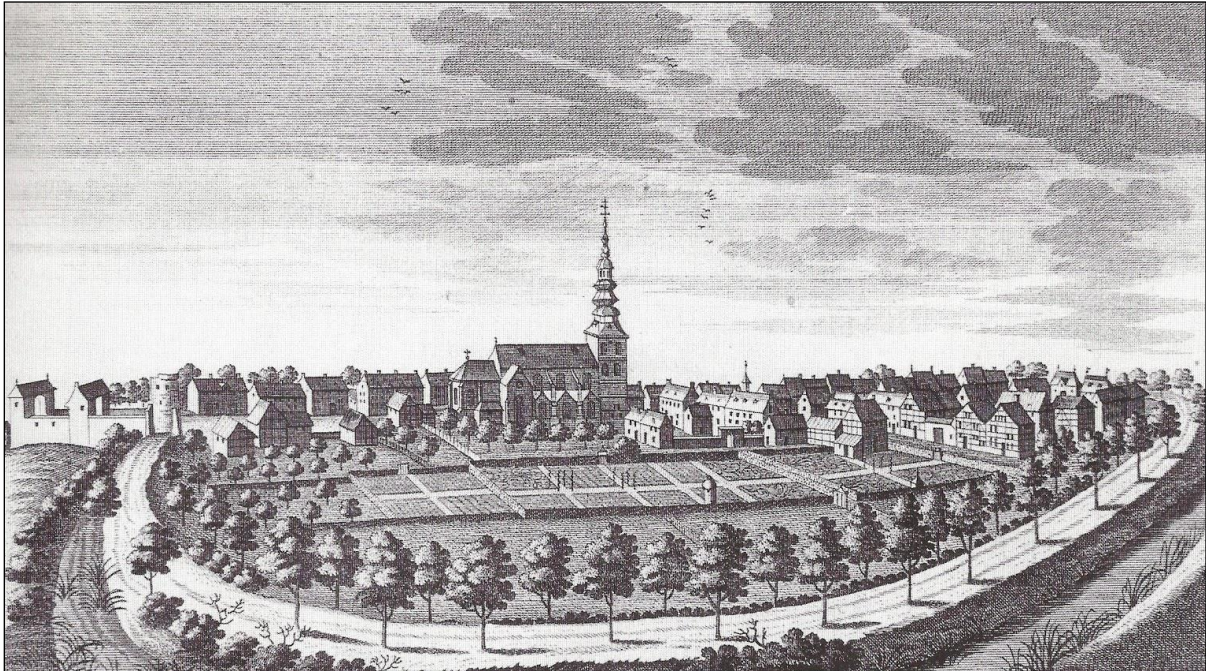
Afb. 12: Detail uit het kaartboek van de Abdij van Averbode, 1659 (Bron: Van Ermen 1997, 104).

Op een **panorama van Beringen getekend door Remacle Le Loup** (ca. 1730, Afb. 13) wordt de stad vanaf het noorden afgebeeld. De stad wordt door een stadsvest omgeven. In het oosten (links op de gravure) wordt een poortgebouw afgebeeld. De kerk staat in het centrum van de stad weergegeven. Het zuidelijke en westelijke deel van de stad is bebouwd, het noordelijke en oostelijke deel van het gebied binnen de stadswal wordt hoofdzakelijk ingenomen door tuinen, akkers en boomgaarden. Ten noorden van het kerkgebouw situeren zich enkele gebouwen langs de huidige Collegestraat, die mogelijk op dat moment reeds door het college werden ingenomen. Het onderzoeksgebied lijkt onbebouwd en wordt vermoedelijk door tuinzone ingenomen. Mogelijk is in het westen van het terrein een woonhuis met bijgebouw en enkele bomen aanwezig. Een kopergravure uit 1744, naar een pentekening van *Remacle le Loup*, geeft een vergelijkbaar beeld (Afb. 14).



Afb. 13: Pentekening van Remacle Le Loup (ca. 1730) (Bron: Carmans s.d., 99 en Gerits 1989, 19).





Afb. 14: Gezicht op de stad Beringen. Kopergravure, naar de pentekening van Remacle Le Loup, 1744. (Bron: Carmans s.d., 99 en Gerits 1989, 19).

Het stratenpatroon in de omgeving van het onderzoeksterrein is op de **Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden**, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778, Afb. 15) duidelijk te herkennen met de met bomen omzoomde huidige Steenstraat ten oosten van het onderzoeksterrein, de August Cuppensstraat naast de stadsomwalling ten noordoosten en in het zuiden de huidige Blijkstraat die op de kaart nog niet doorloopt tot aan het onderzoeksterrein.. Het noorden van de stad is voornamelijk ingenomen door tuinen die zich situeren tot aan de aarden wal van de stadsomwalling, die zich in het onderzoeksterrein bevond en door een stadsvest werd begrensd. Van een stadsmuur zelf, is geen spoor te herkennen. De Sint-Pietersbandenkerk ligt ten zuidoosten van het terrein. Bebouwing bevindt zich voornamelijk ten zuiden en ten zuidoosten van het onderzoeksterrein, o.a. rond de kerk, ter hoogte van de huidige Markt. Ten noorden van het onderzoeksterrein, net buiten de stadsomwalling, stroomt de Zwarte Beek.

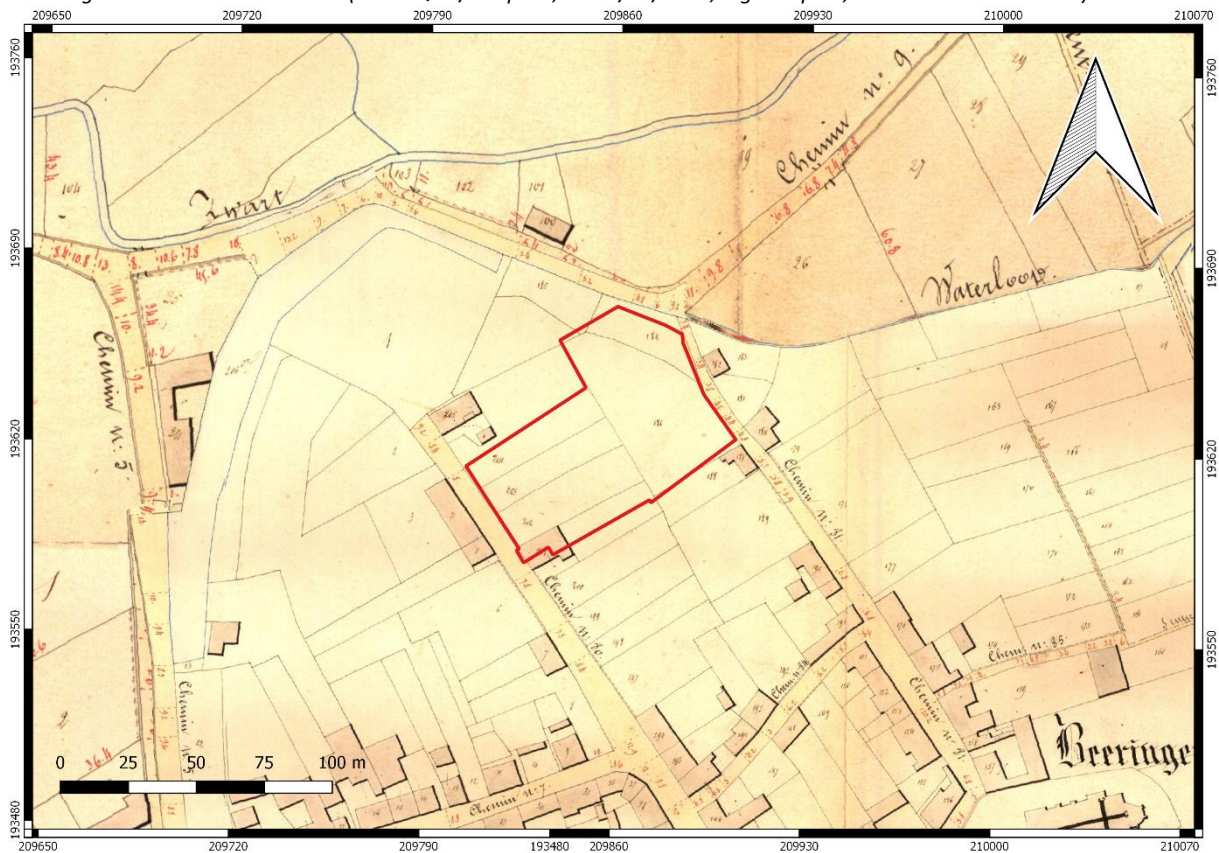
Het onderzoeksterrein wordt ingenomen door tuinen en in het westen door een gebouw. Over het terrein lopen 2 wegen richting noordoosten en noordwesten. Ten zuidwesten van het terrein is bebouwing zichtbaar. Verder wordt het onderzoeksterrein voornamelijk begrensd met tuinen in het zuiden, door bomenrijen in het noordwesten en het oosten en door de stadsomwalling met waterloop in het noorden. Ten zuiden van het terrein is in het stadcentrum een ronde blauwgroene ingekleurde cirkel getekend, die als open waterput te interpreteren is.

Op de *Atlas der Buurtwegen* (1845, afb. 16) is het terrein overwegend onbebouwd, enkel in het zuidwesten van het terrein is een klein gebouwtje zichtbaar. De huidige percelering is enigszins herkenbaar op de kaart. De wegen die eerder het onderzoeksterrein doorkruisten, lijken verdwenen. Ten noordoosten van het terrein stroomt vlakbij het terrein nog de waterloop die in verband stond met de stadsomwalling en ten noorden is de Zwarte Beek nog steeds zichtbaar.

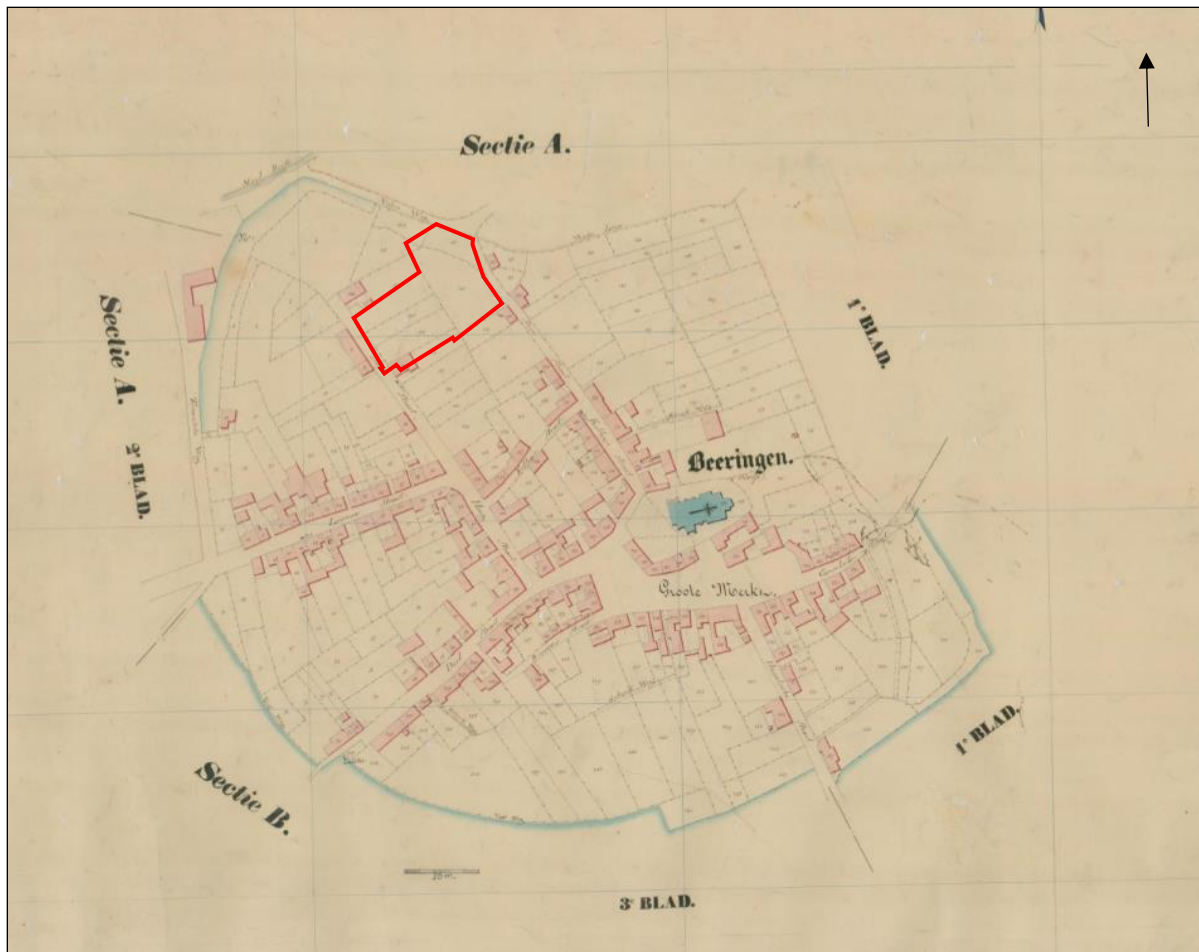
De *primitieve kadasterkaart* (ca. 1850, Afb. 17, de *gereduceerde kadasterkaart* (Afb. 18) en de *Vandermaelenkaart* (1846-1854, Afb. 19) geven een vergelijkbaar beeld. Ook op deze kaarten is het onderzoeksterrein tussen de Blijkstraat, de Steenstraat en de August Cuppensstraat gesitueerd en is het zuidwesten van het terrein bebouwd. De rest van het terrein wordt door tuinzone ingenomen. Op de *Vandermaelenkaart* is zichtbaar dat het terrein richting noordwesten afhelt.



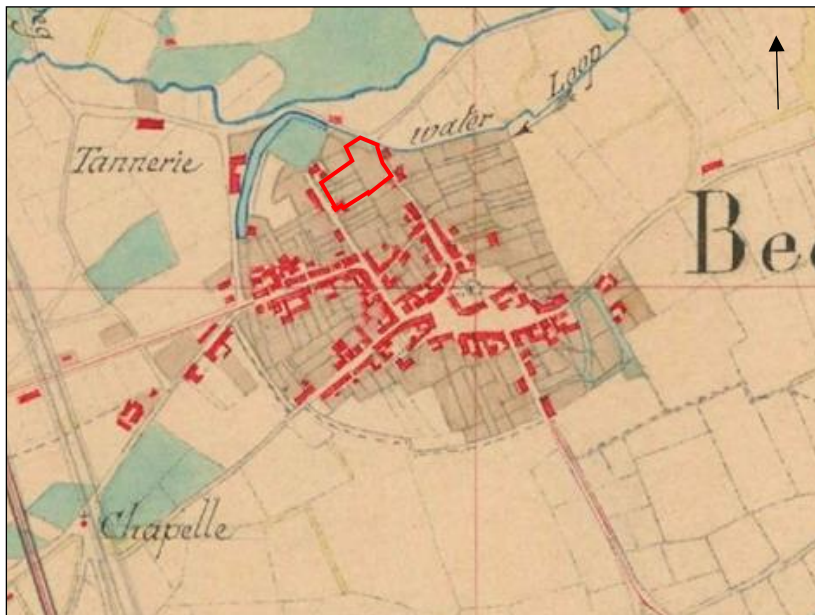
Afb. 15: Detail uit de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld door Graaf de Ferraris (1771-1778) met situering van het onderzoeksgebied (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaatschaal 1.2000)



Afb. 16: Atlas van de Buurtwegen (ca. 1841) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaatschaal 1.1500)



Afb. 17: De Primitieve Kadasterkaart (ca. 1850) van de binnenstad van Beringen (Kadasterarchief Limburg). (Bron: Kadasterarchief Hasselt, digitaal, schaal onbekend).



Afb. 18: Detail uit de Gereduceerde Kadasterkaart (ca. 1850) met situering van het onderzoeksterrein (rood) (Bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/cai/zone/140193>, digitaal, schaal onbekend).



Afb. 19: Vandermaelenkaart (ca. 1850) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: QGis/Geopunt, dd 13/09/2016, digitaal plan, aanmaakschaal 1.1500)

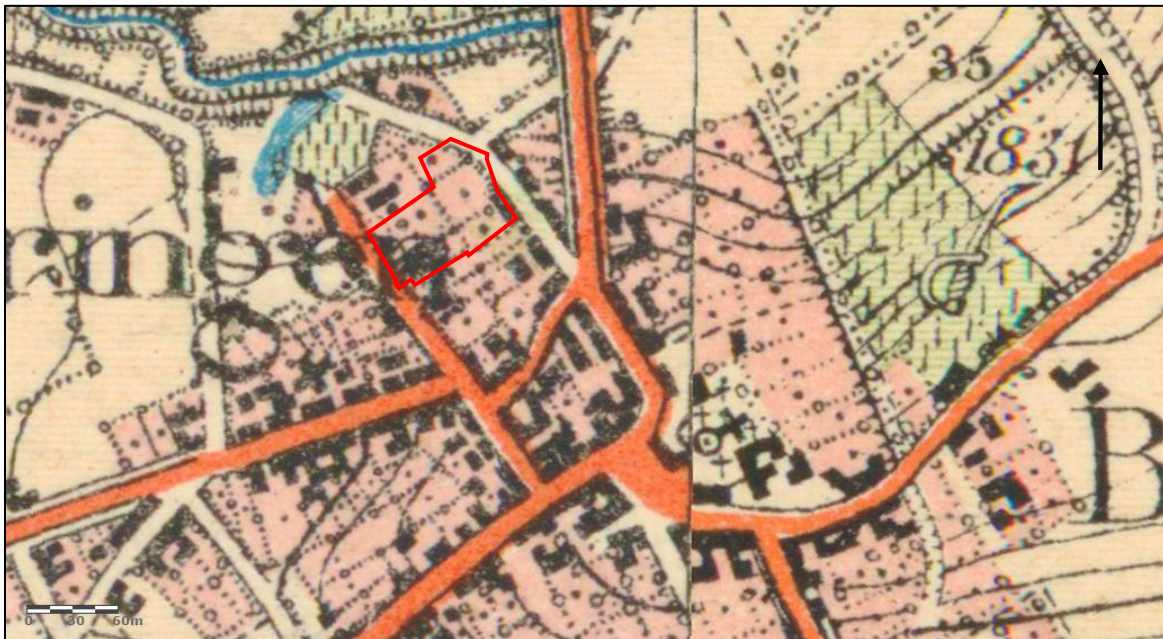


Afb. 20: Topografische kaart uit 1873 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Cartesius, digitaal plan, dd 13/09/2016, schaal onbekend).

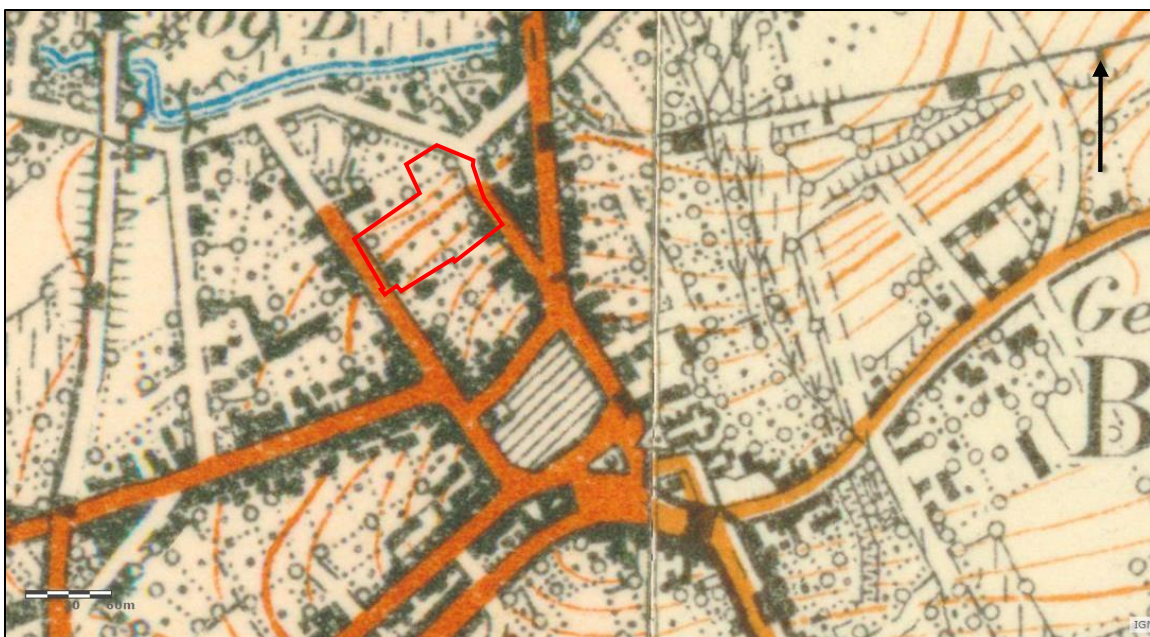
Op de topografische kaarten van het begin van eind 19<sup>de</sup> en de 20<sup>ste</sup> eeuw (Afb. 20 - Afb. 25) is de middeleeuwse stadsstructuur van Beringen niet of nauwelijks nog herkenbaar in tegenstelling tot andere Loonse steden in Limburg. Beringen heeft immers haar middeleeuwse structuur sterk vervaagd door een nieuw stratenpatroon aan te leggen in de 20<sup>ste</sup> eeuw

Op de topografische kaart van 1873 lijkt het zuidoosten van het terrein ook bebouwd (Afb. 20).

Op de kaart van 1904 wordt ten oosten van het onderzoeksterrein verwezen naar de tiendaagse veldslag van 1830-1831 (Afb. 21).



Afb. 21: Topografische kaart uit 1904 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Cartesius, digitaal plan, dd. 13/09/2016, schaal onbekend).



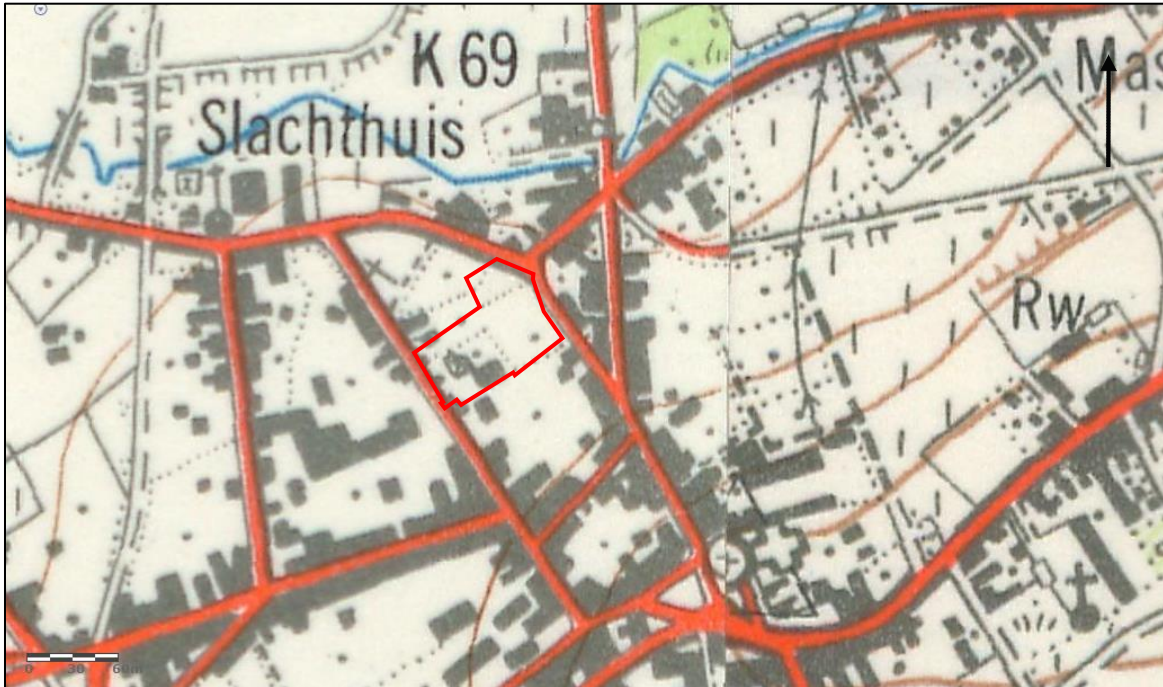
Afb. 22: Topografische kaart uit 1939 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Cartesius, digitaal plan, dd. 13/09/2016, schaal onbekend).

De topografische kaart van 1939 vertoont een gelijkaardige situatie. de hoogtelijn van 35 m doorsnijdt het onderzoeksterrein (afb. 22).

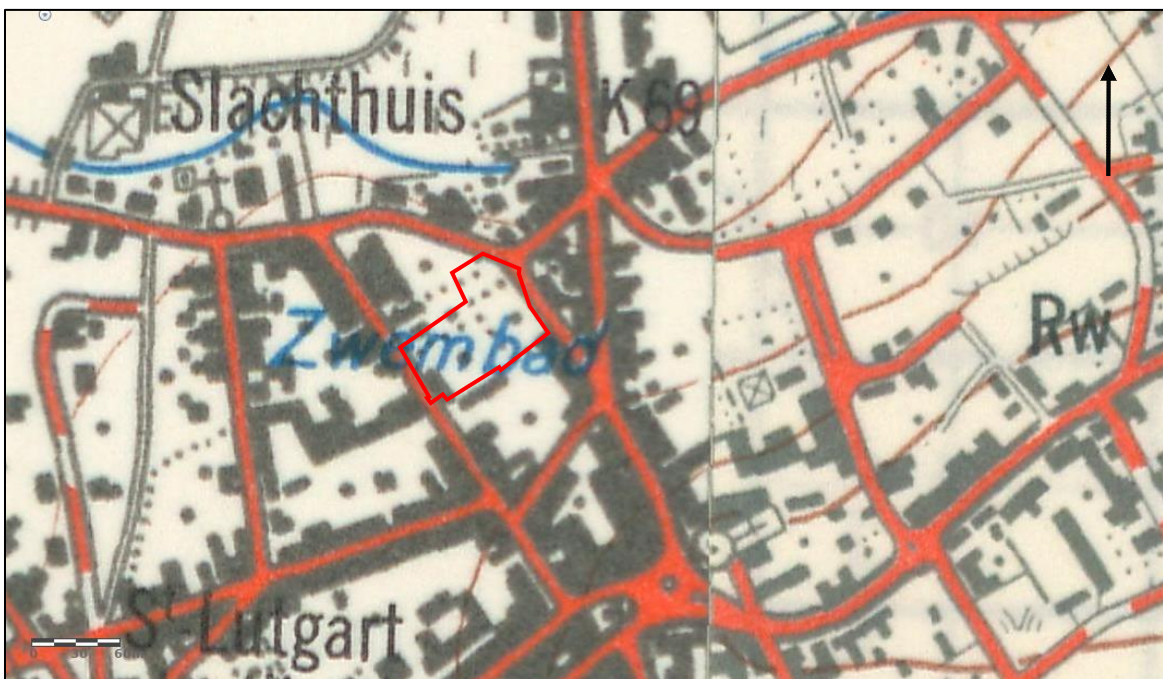
De topografische kaart van 1969 (afb. 23) vertoont bebouwing in het westen van het terrein. De bebouwing in het oosten is verdwenen. De hoogtelijn van 35 m ligt nu ten zuiden van het onderzoeksterrein en is dus versprongen. Dit zou erop wijzen dat het zuidelijk deel van het terrein vanaf 1969 lager gelegen is dan in 1939.

Op de topografische kaart van 1981 is de bebouwing in het westen van het onderzoeksterrein verdwenen (afb. 24). Enkel in de zuidwestelijke hoek is een gebouw blijven staan. Verder vertoont deze kaart een vergelijkbare situatie. Wel wordt het voormalig 'zwembad' op deze kaart vermeld.

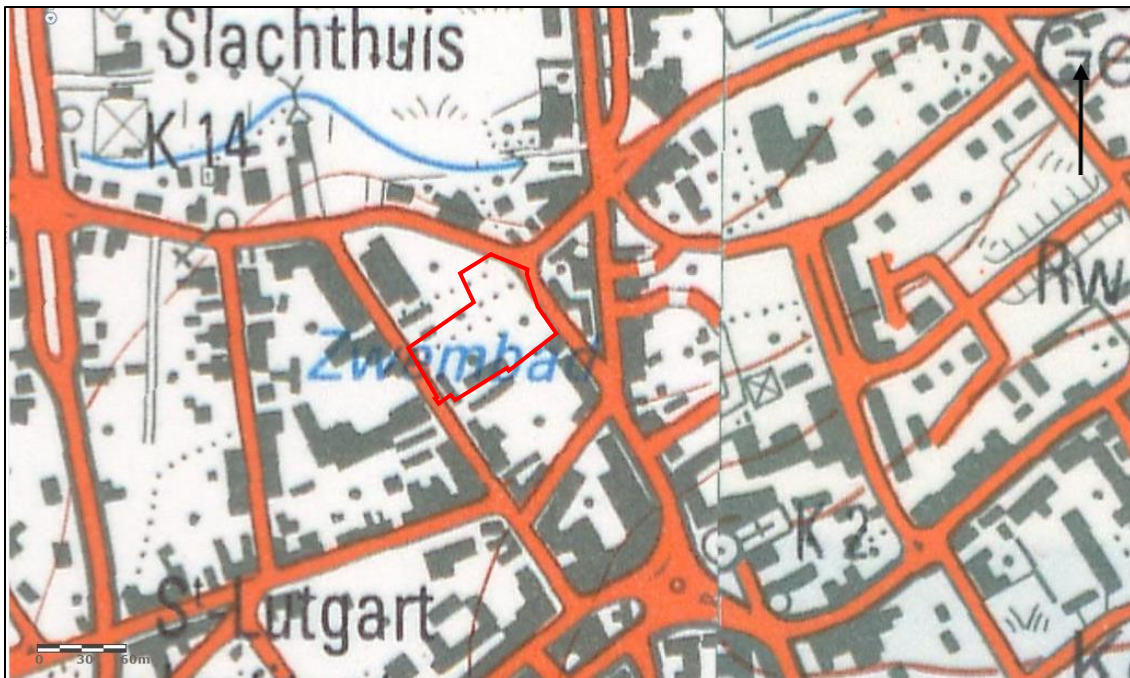
Op de topografische kaart van 1989 is een bijkomend gebouw in het zuidwesten van het terrein zichtbaar (afb. 25). Verder is ook op deze kaart de situatie vergelijkbaar met de situatie op eerdere kaarten.



Afb. 23: Topografische kaart uit 1969 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Cartesius, digitaal plan, dd. 13/09/2016, schaal onbekend).



Afb. 24: Topografische kaart uit 1981 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Cartesius, digitaal plan, dd. 13/09/2016, schaal onbekend).



Afb. 25: Topografische kaart uit 1989 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Cartesius, digitaal plan, dd. 13/09/2016, schaal onbekend).

### 2.3.3 Orthofoto's en luchtfoto's

Op de luchtfoto's kan meer informatie gewonnen worden betreffende de ingebruikname van het onderzoeksterrein.

Zo is op de luchtfoto van 1971 (afb. 26) zichtbaar dat het terrein onbebouwd is en er in het oosten en centraal op het terrein bomen op een rij ingeplant staan. De bebouwing in het zuidwesten van het terrein die aangegeven staat op de topografische kaart van 1969, is op de luchtfoto niet duidelijk zichtbaar, waardoor hierover geen uitspraak gedaan kan worden.

Op de luchtfoto van 1979-1990 (afb. 27) is het huis en de bijhorende tuin in het noordwesten van het onderzoeksgebied al zichtbaar. Dit huis staat op de topografische kaarten niet aangegeven. In de zuidwestelijke hoek is het tweede woonhuis dat zich op het onderzoeksterrein situeert eveneens zichtbaar. In het zuiden van het terrein is een gebouw gesitueerd dat ook zichtbaar is op de topografische kaart van 1989. Mogelijk gaat het hier om de tot op heden aanwezige garages. Verder wordt het terrein al als parking ingenomen en is het noorden van het terrein gazon of braakliggend terrein. Ook de 4 hoogstammen in het zuidoosten van het terrein zijn op deze luchtfoto reeds zichtbaar.

De orthofoto uit 1995 (afb. 28) geeft een vrij onduidelijk beeld weer van het terrein, maar vermoedelijk is de fietsenstalling in het zuidoosten van het terrein op dit beeld wel zichtbaar. Verder lijkt de situatie op het onderzoeksterrein ongewijzigd.

De orthofoto uit 2000-2003 (afb. 29) bevestigt de aanwezigheid van de fietsenstalling in het zuidoosten van het terrein. Verder ziet het terrein er gelijkaardig uit als de huidige situatie met centraal een parking met aangeplante hagen, in het noordwesten het bestaand woonhuis met tuin, in het noordoosten braakliggend terrein en in het zuidwesten een bestaand woonhuis met daarachter garages.



Afb. 26: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Geopunt, digitaal plan, dd. 15/09/2016, aanmaatschaal 1.1422).



Afb. 27: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Geopunt, digitaal plan, dd. 15/09/2016, aanmaatschaal 1.1422).





Afb. 28: Orthofoto uit 1995 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Cartesius, digitaal plan, dd. 13/09/2016).

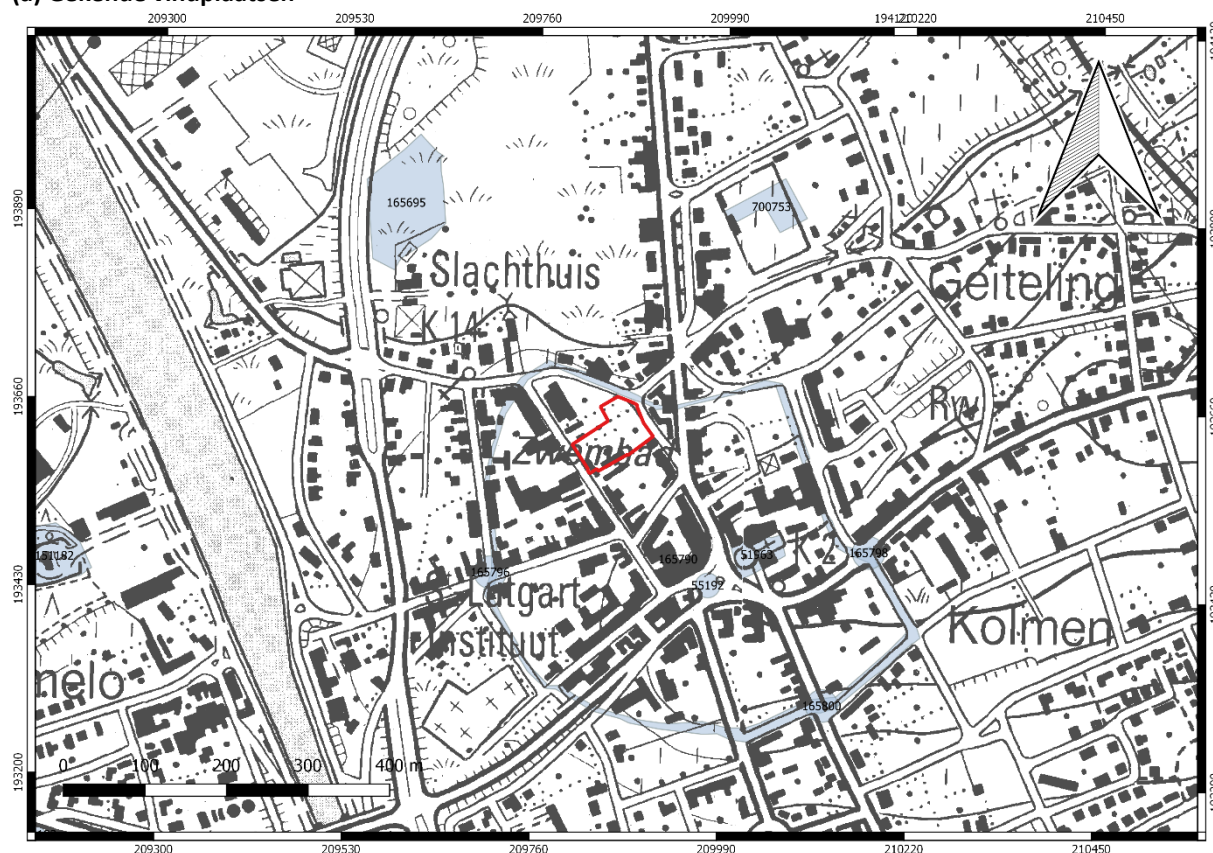


Afb. 28: Luchtfoto uit 2000-2003 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Bron: Geopunt, digitaal plan, dd. 15/09/2016, aanmaatschaal 1.1422).

## 2.4 Archeologische situering

### 2.4.1 Archeologische situering van het projectgebied

#### (a) Gekende vindplaatsen



Afb. 29: Detail uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van de omliggende vindplaatsen en het onderzoeksterrein (rood) (Bron: Geo.onroerenderfgoed.be/QGIS, digitaal plan, dd. 13/09/2016, aanmaakschaal 1.5000).

Uit het stadscentrum van Beringen is weinig archeologische informatie in de Centraal Archeologische Inventaris bekend (Afb. 29). Zo werden in het historische centrum slechts op twee plaatsen archeologische relicten teruggevonden. Tijdens rioleringswerken op de Markt kwam een waterput uit de Nieuwe Tijd tevoorschijn (CAI 55192, op ca. 185 m ten zuiden van het onderzoeksterrein). Meer gegevens hierover ontbreken evenwel. Verder brachten archeologische opgravingen<sup>38</sup> in de Sint-Pietersbandenkerk (CAI 51963, op ca. 180 m ten zuidoosten van het onderzoeksterrein) aan het licht dat er in de 9<sup>de</sup>-10<sup>de</sup> eeuw (Karolingische periode) al een kleine zaalkerk met aansluitend koor op dezelfde plaats stond. In de 10<sup>de</sup> eeuw tot de 13<sup>de</sup> eeuw werd een driebeukige romaanse kerk met toren en transepten opgebouwd, en een koor in gotische stijl. Deze kerk werd in 1467 en 1584 verwoest. In 1654 brandde de heropgebouwde kerk af, in 1893 stortte de toren in en vernielde een deel van het schip. Volgens de legende zouden er gangen vertrekken vanuit de kelders van de kerk en onder de markt doorlopen. Bij het afbreken van een huis achter de kerk vond men vier kelders die mogelijk hiermee in verband staan. Op het rond liggende kerkhof werden reeds meerdere vlakgraven aangetroffen.<sup>39</sup>

Archeologisch vooronderzoek op het terrein van de basisschool De Step (Paalsesteenweg en Salviastraat), een locatie net ten westen van de voormalige stadswal, leverde geen informatie op.<sup>40</sup> Een ander archeologisch vooronderzoek in de Rozenlaan, net binnen de middeleeuwse stadsomwalling, leverde eveneens geen archeologische relevante informatie op.<sup>41/42</sup>

<sup>38</sup> Zie hiervoor Vanderhoeven ea. 2002.

<sup>39</sup> ADK-UQ *bm en* De Keuster ea. 2015, 10; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140193>

<sup>40</sup> Zie hiervoor Vandegehuchte ea. 2008.

<sup>41</sup> Zie hiervoor Van de Konijnenburg 2012 en 2013.

<sup>42</sup> ADK-UQ *bm of* De Keuster ea. 2015, 14; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140193>

Uit de Late Middeleeuwen geeft **CAI 165790** een indicator van de vroegere stadsomwalling weer. Ook de drie stadspoorten zijn in de CAI geïnventariseerd: in het oosten de Koerselse of Kempische Poort (**CAI 165798**), in het zuiden de Hasseltse Poort of Verloren Toren (**CAI 165800**) en in het westen de Onze-Lieve-Vrouwe Poort of Diesterse Poort (**CAI 165796**).

### **Archeologische vondsten in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied**

Verspreid over Groot-Beringen werden een beperkt aantal losse vondsten uit de steentijd gevonden. Het betreft enkele artefacten vervaardigd uit wommersomkwartsiet uit het mesolithicum en enkele neolithische bijlen uit silex.<sup>43</sup> Uit de late bronstijd werd een bronzen bijltje gevonden bij de turfwinning 'De Slaag' aan de Zwarte Beek (**CAI 55069**).<sup>44</sup> Ook aan de Valentijnstraat te Koersel werden fragmenten van een handgevormde urne uit de late bronstijd gerecupereerd.<sup>45</sup> Uit de vroege ijzertijd dateert het urnengrafveld op het toponiem Kleine Geiteling (**CAI 55050**), ten noordoosten van de stadskern.<sup>46</sup> Een muntschat uit de late ijzertijd werd ontdekt in Vigor, net ten noorden van de stadskern (**CAI 700753**, op ca. 250 m ten noordoosten van het onderzoeksterrein). Bijkomend onderzoek toonde aan dat de muntschat in een nederzettingscontext begraven werd, die tot in de Romeinse periode bewoond bleef.<sup>47</sup> Uit de Romeinse periode zijn verder wat verspreide vondsten gekend o.a. scherven, glas en munten.<sup>48</sup> Ook werd een niet nader bepaald Romeins geldstuk rond 1880 gevonden in de vest van Beringen. In 1907 werd bij de aanleg van stoepen een negental Romeinse geldstukken gevonden.<sup>49</sup> De middeleeuwse motteheuvels rondom de stad bevinden zich ter hoogte van: 't Casselet (**CAI 165695**), Terbeck (**CAI 151182**), Terhaegen (**CAI 165712**), Terhulzen (**CAI 165697**), Broeckhoven (**CAI 151177**), Het Hof (**CAI 165693**), de Mot (**CAI 700756**) en Edelbamp in Commelo (**CAI 151183**).

#### **(a) Archeologische indicatoren voor het projectgebied**

Het projectgebied is gelegen binnen de historische stadskern van Beringen. Stedelijke ruimten bewaren sporen van samenlevingen die daar achtereenvolgens aanwezig waren en deze ruimte aan hun noden hebben aangepast. Ze is met andere woorden het resultaat van een complex levenstraject waarbij de invulling veranderlijk was naargelang de sociaal-economische, maatschappelijke en institutionele context. Meer nog dan bij dorpen hebben stadsplattegronden een cumulatief karakter en verschillende fasen. De meeste steden zijn niet als geheel gepland, maar hebben vaak een oude nederzettingkern die teruggaat op een burcht of abdij, een economische infrastructuur of andere. Soms kunnen deze zelfs refereren naar een oudere, vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid.<sup>50</sup>

De gunstige landschappelijke situering – onderaan de heuvelflank van een tertiaire getuigenheuvel – maakt van het onderzoeksterrein een aantrekkelijk bewoonbaar gebied in de prehistorie, protohistorie en historische periodes voorafgaand aan het oudste bronmateriaal. In de middeleeuwen groeide Beringen op een knooppunt van enkele handelsweg(en) in de 13<sup>de</sup>-15<sup>de</sup> eeuw uit tot een bloeiend klein-regionaal handelscentrum met een vrij belangrijke lakennijverheid. Door zijn gunstige ligging bij een knooppunt van verkeers- en handelswegen werd Beringen echter ook verschillende keren belegerd, ingenomen en vernield door militaire eenheden in de loop van de 15<sup>de</sup>, 16<sup>de</sup> en 17<sup>de</sup> eeuw. De grondige verwoesting van de stad in 1654 door de troepen van Karel van Lorreinen kwam Beringen nooit te boven. De stad verviel tot een eenvoudig landbouwdorp.

<sup>43</sup> <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140193>; Beringen: CAI 55060 (zie Bauwens-Lesenne 1968, 16) en CAI 207319 (zie Yperman ea. 2014); deelgemeente Paal: CAI 55053, CAI 55054, CAI 55055, CAI 55052, CAI 55058 (zie Bauwens-Lesenne 1968, 16, 18, 160, 295, 296 en Smits 1938), CAI 155633 (zie Vynckier 1979, 27) en CAI 55252, deelgemeente Beverlo: CAI 55064, CAI 55065, CAI 55066 (zie Bauwens-Lesenne 1968, 16, 18, 160, 295, 296 en Smits 1938); deelgemeente Koersel: CAI 55049 (zie Bauwens-Lesenne 1968, 160).

<sup>44</sup> Zie hiervoor Silverijser 1921-1922, 196; Silverijser 1924, 29; Bauwens-Lesenne 1968, 16.

<sup>45</sup> Toevalvondst n.a.v. de plaatsing van een elektriciteitscabine door E. Gaens.

<sup>46</sup> Zie Bauwens-Lesenne 1968, 17.

<sup>47</sup> Zie Van Impe ea. 1997

<sup>48</sup> Te Beringen: CAI 51377, CAI 55051, CAI 55061 (zie Bauwens-Lesenne 1968, 16-17; Smits 1938, 356; Claassen 1958, 97); te Paal: CAI 55059, CAI 152406 (toevalsvondsten) en CAI 700746 (zie Bauwens-Lesenne 1968, 296; Claassen 1958, 202); te Beverlo: CAI 55068 (zie Bauwens-Lesenne 1968, 18; Claassen 1958, 205).

<sup>49</sup> Brockmans 1986, 21-24.

<sup>50</sup> <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140193>

Op schetsen en plannen die van Beringen gekend zijn vanaf de 18<sup>de</sup> eeuw wordt het terrein voornamelijk ingenomen als tuinzone langs de oude stadsvesten in het noorden van het terrein. Sporadisch was het westen en mogelijk ook het oosten van het terrein bebouwd.

In de nabijheid zijn verschillende CAI locaties in gelijkaardige landschappelijke condities bekend, waaronder vondsten die dateren vanaf de steentijd (op verdere afstand van het terrein) tot in de Nieuwe Tijd (in het historisch stadscentrum).

Uit de literatuur weten we dat in de directe omgeving bewoning is geweest vanaf de 12<sup>de</sup> eeuw, en dat het gebied in eigendom is geweest van de abdij van Corbië en stond onder voogdij van de graaf van Loon. Later werd Beringen eigendom van Godfried van Bocholtz, heer van Grevenbroek. Achtereenvolgens leverden de families van Bocholtz (16<sup>de</sup> eeuw), van Hoensbroeck (17<sup>de</sup> eeuw), de Chastelet en van Isendorp (15<sup>de</sup> eeuw) de heren van Beringen.<sup>51</sup>

## 2.5 Gaafheid van het terrein: recente verstoringen

Bij het Kabel- en Leidingen Informatie Portaal (KLIP) werd informatie opgevraagd over de in het plangebied aanwezige nutsleidingen. Hieronder wordt een kort overzicht gegeven van de gekende leidingen op of rondom het onderzoeksterrein. Afb. 30 geeft een overzicht van de aanwezige nutsleidingen. Op te merken hierbij is dat de diepte en breedte van de sleuven voor het uitgraven van deze leidingen tot op heden onbekend blijft.



Afb. 30: Overzicht aanwezige nutsleidingen op het onderzoeksterrein (KLIP, digitaal plan dd. 16/09/2016, aanmaatschaal 1:500).

- **De Watergroep:** er liggen ondergrondse drinkwaterleidingen en een brandkraan ten oosten en noordoosten van het terrein ter hoogte van de Steenstraat en de August Cuppensstraat en ten zuidwesten van het terrein ter hoogte van de Blijkstraat.

<sup>51</sup> Beerten 2013, 8.

- **Proximus:** er bevindt zich een huisaansluiting ter hoogte van de bestaande woning in het zuidwesten van het terrein.
- **Infrac:**
  - o **Openbare verlichting en laagspanning:** er bevindt zich een ondergrondse elektriciteitskabel voor openbare verlichting en een ondergrondse elektriciteitskabel distributie laagspanning ten zuidoosten van het terrein ter hoogte van de Blijkstraat en ten oosten van het terrein ter hoogte van de Steenstraat, waar de kabel voor openbare verlichting momenteel buiten gebruik is. Er bevinden zich tevens enkele bovengronds zichtbare electricity poles ter hoogte van de Blijkstraat.
  - o **Telecommunicatie:** er bevindt zich een ondergrondse telecommunicatiekabel en een huisaansluiting ten zuidwesten van het terrein, ter hoogte van de Blijkstraat.
  - o **Gas:** er bevindt zich een ondergrondse aardgasleiding ten zuidwesten van het terrein ter hoogte van de Blijkstraat.
  - o **Riolering:** er bevinden zich ondergrondse afvalwater gravitaire leidingen ten zuidwesten, ten noordoosten en ten oosten van het onderzoeksterrein ter hoogte van de Blijkstraat, August Cuppensstraat en de Steenstraat.
- **Aquafin:** geen kabels en leidingen in deze zone.
- **Agentschap wegen en Verkeer:** geen kabels en leidingen in deze zone.
- **Eandis:** er bevindt zich een electricity pole centraal op het onderzoeksterrein.
- **Telenet:** geen kabels en leidingen in deze zone.

Verder zijn nog andere verstoringen aanwezig op het terrein, waaronder de woning en de garage in het noordwesten en het zuidwesten van het terrein (*zie afb. 1*). Ook de houten garages in het zuidwesten van het terrein brachten vermoedelijk een verstoring met zich mee.

Verder is het zuidoosten van het terrein verhard met klinkers (fietsenstalling). De parking is bedekt met grind en kiezel.

Op het terrein is verder beplanting en draadafsluiting met palen aangebracht. Beplanting is aanwezig in het noorden ter hoogte van de bestaande tuin en het braakliggend terrein, centraal op het terrein op de parking (hagen) en in het zuidoosten ter hoogte van de fietsenstalling (4 hoogstammen). Draadafsluiting is aanwezig ter hoogte van de perceelgrenzen, maar ook verspreid over het terrein, o.a. op de parking.

### 3. Synthese

- **Wat zijn de gekende archeologische gegevens in het projectgebied?**

Het projectgebied is gelegen binnen de historische stadskern van Beringen.

Op het terrein zelf zijn geen CAI locaties gekend. In de nabijheid zijn wel verschillende CAI locaties in gelijkaardige landschappelijke condities bekend, waaronder vondsten die dateren vanaf de steentijd (op verdere afstand van het terrein) tot in de Nieuwe Tijd (in het historisch stadscentrum).

- **Welke informatie geven de gekende historische en iconografische gegevens van het projectgebied?**

Het projectgebied is gelegen binnen de historische stadskern van Beringen. Stedelijke ruimten bewaren sporen van samenlevingen die daar achtereenvolgens aanwezig waren en deze ruimte aan hun noden hebben aangepast. Ze is met andere woorden het resultaat van een complex levenstraject waarbij de invulling veranderlijk was naargelang de sociaal-economische, maatschappelijke en institutionele context. Meer nog dan bij dorpen hebben stadsplattegronden een cumulatief karakter en verschillende fasen. De meeste steden zijn niet als geheel gepland, maar hebben vaak een oude nederzettingkern die teruggaat op een burcht of abdij, een

economische infrastructuur of andere. Soms kunnen deze zelfs refereren naar een oudere, vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid.<sup>52</sup>

In de middeleeuwen groeide Beringen op een knooppunt van enkele handelsweg(en) in de 13<sup>de</sup>-15<sup>de</sup> eeuw uit tot een bloeiend klein-regionaal handelscentrum met een vrij belangrijke lakennijverheid. Door zijn gunstige ligging bij een knooppunt van verkeers- en handelswegen werd Beringen echter ook verschillende keren belegerd, ingenomen en vernield door militaire eenheden in de loop van de 15<sup>de</sup>, 16<sup>de</sup> en 17<sup>de</sup> eeuw. De grondige verwoesting van de stad in 1654 door de troepen van Karel van Lorreinen kwam Beringen nooit te boven. De stad verviel tot een eenvoudig landbouwdorp.

Op schetsen en plannen die van Beringen gekend zijn vanaf de 18<sup>de</sup> eeuw wordt het terrein voornamelijk ingenomen als tuinzone langs de oude stadsvesten in het noorden van het terrein. Sporadisch was het westen en mogelijk ook het oosten van het terrein bebouwd.

Uit de literatuur weten we dat in de directe omgeving bewoning is geweest vanaf de 12<sup>de</sup> eeuw, en dat het gebied in eigendom is geweest van de abdij van Corbië en stond onder voogdij van de graaf van Loon. Later werd Beringen eigendom van Godfried van Bocholtz, heer van Grevenbroek. Achtereenvolgens leverden de families van Bocholtz (16<sup>de</sup> eeuw), van Hoensbroeck (17<sup>de</sup> eeuw), de Chastelet en van Isendorn (15<sup>de</sup> eeuw) de heren van Beringen.<sup>53</sup>

#### - **Hoe is de evolutie van de historische bebouwing van het terrein?**

Het terrein wordt vanaf de 18<sup>de</sup> eeuw voornamelijk ingenomen als tuinzone en later, in de 20<sup>ste</sup> eeuw als parking. De bebouwing op het terrein is beperkt. Op de Ferrariskaart is het uiterste westen bebouwd. Doorheen de geschiedenis blijft het zuidwesten en in de 20<sup>ste</sup> eeuw ook het noordwesten van het terrein bebouwd. Momenteel wordt het noordwesten van het terrein ingenomen door een garage, in het zuidwesten staat eveneens een woning met houten garages erachter.

Het oosten van het terrein was op basis van de topografische kaarten vermoedelijk bebouwd van vanaf het einde van de 19<sup>de</sup> eeuw tot midden 20<sup>ste</sup> eeuw.

#### - **Wat is de geschiedenis van het landgebruik van het terrein?**

Het terrein werd vanaf de middeleeuwen vermoedelijk in gebruik genomen als tuinzone.

In de 20<sup>ste</sup> eeuw werd een eerst het oostelijk gedeelte ingenomen door bomen, later werd het grootste gedeelte in gebruik genomen als parking. Het noordwestelijk deel werd tuin, het noordoostelijk deel braakliggend en het zuiden werd ingenomen door een fietsenstalling en garages.

#### - **Welke aanwijzingen bevatten de bestaande en gekende bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?**

Het archeologisch potentieel wordt als hoog ingeschat, vermits het terrein zich bevindt binnen de Middeleeuwse stadsomwalling van Beringen en op ca. 200 m van het centrum van de stad. Op de Ferrariskaart (1774) is het terrein aan de westzijde bebouwd, alsook op de Vandermaelenkaart (midden 19<sup>de</sup> eeuw). Bodemkundig is het terrein beschreven als OB, een kunstmatige antropogene bodem in een bebouwde zone.

#### - **Wat zijn de gekende verstoringen (van de huidige verhardingen, riolering, allerhande leidingen, enz)? Hoe diep gaan deze verstoringen en over welke oppervlakte verspreiden ze zich?**

De gekende verstoringen zijn bestaan uit de bestaande woningen en garages, de beplanting, de draadafsluitingen, de pole van Eandis, grindbedekking van de parking en de beklinkerde fietsenstalling.

<sup>52</sup> <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140193>

<sup>53</sup> Beerten 2013, 8.

Indien de bestaande woningen onderkelderd zijn, zal de verstoring tot 3,5 m onder het maaiveld gaan.

De wortels van de bomen op het terrein (noorden en zuidoosten) kunnen de bodem tot ca. 1,5 m diep verstoord hebben. De hagen centraal op het terrein zullen een minder diepe verstoring veroorzaakt hebben, vermoedelijk tot maximum 50 cm diep.

De palen van de draadafsluiting zullen vermoedelijk een diepte van minstens ca. 50 cm onder het maaiveld verstoord hebben.

De pole van Eandis is bovengronds zichtbaar en zal vermoedelijk een verstoring van ca. 30 cm met zich meebrengen.

Voor de grindbedekking van de parking en de aanleg van de klinkers is vermoedelijk enkel de teelaarde weggegraven, waardoor de diepte van de verstoring geschat kan worden op maximum ca. 45 cm.

#### - Wat is de impact van de geplande werken?

De werken brengen grootschalige bodemingrepen met zich mee. Het bestaand bodemarchief zal dan ook volledig verstoord worden ter hoogte van de aan te leggen ondergrondse parkeergarage en het waterbekken.

Op basis van voorgaande elementen kan gesteld worden dat het onderzoeksgebied vermoedelijk reeds vanaf de middeleeuwen in gebruik was, vermits het binnen de stadsomwalling van Beringen gesitueerd was. De gunstige landschappelijke situering – onderaan de heuvelflank van een tertiaire getuigenheuvel – maakt van het onderzoeksterrein echter een aantrekkelijk bewoonbaar gebied in de prehistorie, protohistorie en historische periodes voorafgaand aan het oudste bronmateriaal. In de middeleeuwen groeide Beringen op een knooppunt van enkele handelsweg(en) in de 13<sup>de</sup>-15<sup>de</sup> eeuw uit tot een bloeiend klein-regionaal handelscentrum met een vrij belangrijke lakennijverheid. Door zijn gunstige ligging bij een knooppunt van verkeers- en handelswegen werd Beringen echter ook verschillende keren belegerd, ingenomen en vernield door militaire eenheden in de loop van de 15<sup>de</sup>, 16<sup>de</sup> en 17<sup>de</sup> eeuw. De grondige verwoesting van de stad in 1654 door de troepen van Karel van Lorreinen kwam Beringen nooit te boven. De stad verviel tot een eenvoudig landbouwdorp.

De bestaande vesteringen op het terrein hebben ongetwijfeld een impact op de eventueel aanwezige archeologische resten. Zeker ter hoogte van de bestaande woonhuizen zal het oorspronkelijk bodemprofiel vermoedelijk verdwenen zijn vanwege de diepe verstoringen. Elders op het terrein wordt een mindere mate van verstoring verwacht, aangezien het hier gaat om kleine bodemingrepen (zowel in oppervlakte als diepte) zoals groenaanplanting, draadafsluitingen, aanleg van klinkers en grind.

In TABEL 3 wordt op basis van de reeds gekende informatie voor het onderzoeksgebied een verwachting voorgesteld voor de betreffende fase van het onderzoek (bureauonderzoek) voor het projectgebied. Per periode wordt de onderzoeksmethode aangegeven waarmee in de betreffende fase van het onderzoek deze verwachting getoetst zal worden<sup>54</sup> Het voorkomen van archeologische spoorcomplexen kan tenzij in omschreven gevallen nooit uitgesloten worden. Wanneer een verwachting voor een bepaalde periode niet van toepassing is, wordt dit omschreven in de tabel.

Periode	Verwachting onderzoeksgebied	Onderzoeksmethode
Steentijd	<b>Matig tot laag omwille van het verstoord bodemprofiel</b>	Proefsleuvenonderzoek met aandacht voor prehistorische vondsten
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Paleolithicum (1.300.000 – 12.000 BP)</li> <li>• Mesolithicum (10.000 BP – 4.000 v. Chr.)</li> </ul>		

<sup>54</sup> Wanneer als verwachting hoog staat aangegeven is er voor het onderzoeksgebied zelf of voor de directe omgeving archeologische informatie beschikbaar die aangeeft dat een hoge mate van zekerheid archeologische spoorcomplexen uit de betreffende periode binnen het projectgebied kunnen verwacht worden. Wanneer de verwachting met matig staat aangegeven, doen zich in de directe of verdere omgeving spoorcomplexen of vondsten voor die zich onder vergelijkbare condities ook binnen het onderzoeksgebied zouden kunnen voordoen. Wanneer als verwachting laag wordt aangegeven, zijn er geen gegevens uit de directe of verdere omgeving voorhanden die een voorspellende factor zouden kunnen zijn voor het onderzoeksgebied.

• Neolithicum (5.250 – 2.000 v.Chr.)		
Metaaltijden	<b>Matig</b>	Proefsleuvenonderzoek
• Bronstijd (2.000 – 800 v. Chr.)		
• IJzertijd (800 – 57 v. Chr.)		
Romeinse tijd	<b>Matig</b>	Proefsleuvenonderzoek
• Vroeg-Romeinse tijd (57 v. Chr. – 69 n. Chr.)		
• Midden-Romeinse tijd (69 – 284 n. Chr.)		
• Laat-Romeinse tijd (284 – 406 n. Chr.)		
Middeleeuwen	<b>Hoog</b>	Proefsleuvenonderzoek
• Vroege-Middeleeuwen (406 – 900 n. Chr.)		
• Volle-Middeleeuwen (900 – 1.200 n. Chr.)		
• Late-Middeleeuwen (1.200 – 1.500 n. Chr.)		
Nieuwe tijd	<b>Hoog</b>	Proefsleuvenonderzoek
• 16 <sup>de</sup> eeuw		
• 17 <sup>de</sup> eeuw		
• 18 <sup>de</sup> eeuw		
Nieuwste tijd	<b>Hoog</b>	Proefsleuvenonderzoek
• 19 <sup>de</sup> eeuw		
• 20 <sup>ste</sup> eeuw		
• 21 <sup>ste</sup> eeuw	/	

TABEL 3: Archeologische verwachting per periode voor het onderzoeksgebied

#### 4. Afweging noodzaak verder onderzoek

Er is nog niet voldoende informatie om uitspraken te kunnen doen over de afwezigheid of aanwezigheid van archeologische waarden, en als maatregel wordt daarom een proefsleuvenonderzoek en proefputtenonderzoek uitgevoerd.

Het indienen van de archeologienota zal met uitgesteld traject zal gebeuren.

#### 5. Potentiële kennisvermeerdering

##### 5.1 Beschrijving

Het voorliggend bureauonderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het terrein over een hoog archeologisch potentieel beschikt. Het projectgebied ligt in het stadscentrum van Beringen binnen de stadsomwalling en bezit bovendien een gunstige topografische ligging voor bewoning. Vondsten vanaf de prehistorie werden in de onmiddellijke of ruimere omgeving van het onderzoeksterrein aangetroffen.

Op basis van de bodemkundige informatie kan vastgesteld worden dat er vermoedelijk geen waardevolle bodems voor prehistorie aanwezig zijn op het terrein. Eventuele bodemsporen zouden door de schijnbaar beperkte verstoringen in het verleden op zich bewaard moeten kunnen zijn.

Een aanvullend vooronderzoek zal meer informatie verschaffen over de aard, de datering en de verspreiding van het al dan niet aanwezige archeologische erfgoed.

##### 5.2 Te beantwoorden onderzoeksvragen

Algemene onderzoeksvragen die beantwoord zullen worden tijdens het vooronderzoek met ingrepen in de bodem:



- Zijn er op het terrein archeologische indicaties aanwezig die op een historisch gebruik of historische bewoning van het terrein wijzen?
- Op welke diepte bevinden zich deze?
- In welke mate is de bodemopbouw op het onderzoeksterrein intact? In welke mate is er sprake van verstoring?
- Welke invloed heeft dit gehad op de al dan niet aanwezige bodemsporen?
- Worden deze archeologische vindplaatsen verstoord door de uit te voeren werken?
- Wat is de aard van een aanvullend onderzoek? Hoe wordt deze best uitgevoerd en wat is de kostprijs hiervan?

Specifieke onderzoeksvragen die beantwoord zullen worden tijdens het vooronderzoek met ingrepen in de bodem:

- In welke mate is de bodemopbouw op het onderzoeksterrein intact? In welke mate is er sprake van afgravingen en/of egaliserings?
- Welke invloed heeft dit gehad op de al dan niet aanwezige bodemsporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap, geomorfologie, ...)?
- Zijn er één of meerdere archeologische relevante niveaus die door middel van bijkomend onderzoek dienen onderzocht te worden? Op welke diepte bevinden deze zich?
- Gelet op de gegevens uit het bureauonderzoek: waar zijn er bodems die nog voldoende waardevol zijn voor prehistorie?
- Gelet op de gegevens uit het bureauonderzoek: waar zijn er bodem aanwezig die een potentieel herbergen voor sites met grondsporen? Hierbij worden alle perioden vanaf de prehistorie tot en met de Tweede Wereldoorlog in ogenschouw genomen.
- Zijn er resten van de voormalige gekende ingebruikname van het onderzoeksterrein aanwezig, meer bepaald van de oude stadswallen, de tuinzone langs deze stadswallen, bewoning langs de oude straten?
- Indien aanwezig, op welke diepte onder het maaiveld bevindt zich het archeologisch vlak?
- Zijn er sporen, spoorcombinaties of archeologische structuren vast te stellen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Welke bijkomende vooronderzoeken zouden nuttig zijn, en op welke locaties op het terrein?
- Hoe wordt een vervolgonderzoek best uitgevoerd?
- Wat zou de doorlooptijd en de kostprijs van bijkomend vooronderzoek zijn?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een vervolgonderzoek?
- Wat zou nuttig natuurwetenschappelijk onderzoek zijn bij verder onderzoek? Welke zouden zinvolle conservatietechnieken zijn?
- Wat zouden verdere onderzoeksvragen zijn?

### 5.3 Methodiek voor vervolgonderzoek

Uitgaande van de bovengenoemde doelstellingen en de aard van het terrein dat gedeeltelijk verhard, beplant en bebouwd is, wordt geadviseerd voor een vervolgonderzoek in de **vorm van een proefsleuvenonderzoek gecombineerd met proefputten**.

Op basis van deze methode kan immers op een snelle manier **de nodige informatie verzameld worden over de aard van opbouw van het terrein zelf, kan een inzicht verworven worden in de reliëfwijzingen die op het terrein hebben plaats gevonden, de al dan niet aanwezige archeologische sporen en spoorcombinaties, en de aanwezige vondsten en de structuren van het terrein**. Er zullen 2 proefsleuven aangelegd worden op de parking en 3 proefputten in het noorden van het terrein, ter hoogte van het braakliggend terrein en de bestaande tuin. Vervolgens kunnen alle bovenstaande onderzoeksvragen beantwoord worden.

## 6. Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Het onderzoeksterrein situeert zich binnen de historische stadskern van Beringen. Stedelijke ruimten bewaren sporen van samenlevingen die daar achtereenvolgens aanwezig waren en deze ruimte aan hun noden hebben aangepast. Ze is met andere woorden het resultaat van een complex levenstraject waarbij de invulling veranderlijk was naargelang de sociaal-economische, maatschappelijke en institutionele context. Meer nog dan bij dorpen hebben stadsplattegronden een cumulatief karakter en verschillende fasen. De meeste steden zijn niet als geheel gepland, maar hebben vaak een oude nederzettingkern die teruggaat op een burcht of abdij, een economische infrastructuur of andere. Soms kunnen deze zelfs refereren naar een oudere, vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid.<sup>55</sup>

De gunstige landschappelijke situering – onderaan de heuvelflank van een tertiaire getuigenheuvel – maakt van het onderzoeksterrein een aantrekkelijk bewoonbaar gebied in de prehistorie, protohistorie en historische periodes voorafgaand aan het oudste bronmateriaal. In de middeleeuwen groeide Beringen op een knooppunt van enkele handelsweg(en) in de 13<sup>de</sup>-15<sup>de</sup> eeuw uit tot een bloeiend klein-regionaal handelscentrum met een vrij belangrijke lakennijverheid. Door zijn gunstige ligging bij een knooppunt van verkeers- en handelswegen werd Beringen echter ook verschillende keren belegerd, ingenomen en vernield door militaire eenheden in de loop van de 15<sup>de</sup>, 16<sup>de</sup> en 17<sup>de</sup> eeuw. De grondige verwoesting van de stad in 1654 door de troepen van Karel van Lorreinen kwam Beringen nooit te boven. De stad verviel tot een eenvoudig landbouwdorp.

Op schetsen en plannen die van Beringen gekend zijn vanaf de 18<sup>de</sup> eeuw wordt het merendeel van het terrein ingenomen als tuinzone langs de oude stadsvesten. Enkel langsheen de huidige Blijkstraat bevindt zich een gebouw. De stadsvesten situeren zich ten noorden van het onderzoeksterrein.

Het westen van het terrein was in het verleden steeds bebouwd. Het oosten van het terrein was vermoedelijk bebouwd vanaf het einde van de 19<sup>de</sup> tot midden 20<sup>ste</sup> eeuw. In de tweede helft van de 20<sup>ste</sup> eeuw was het oosten van het terrein aanvankelijk nog ingenomen door bomen, later werd het grootste gedeelte van het terrein als parking ingericht. In het noordwesten en zuidwesten bevindt zich een woonhuis en een tuin, een garage en in het zuidwesten houten garages. Verder werden draadafsluitingen en beplanting aangelegd en werd het zuidoostelijk deel beklinderd en als fietsenstalling ingenomen. Het noordoostelijk deel is momenteel braakliggend terrein.

Op recente topografische kaarten is de middeleeuwse stadsstructuur van Beringen niet of nauwelijks nog herkenbaar in tegenstelling tot andere Loonse steden in Limburg. Beringen heeft haar middeleeuwse structuur sterk vervaagd door een nieuw stratenpatroon aan te leggen in de 20ste eeuw.

Er kan geconcludeerd worden dat het te ontwikkelen terrein een hoog archeologisch potentieel bevat. Het onderzoeken van een site van dergelijke omvang, biedt de kans op een kennisvermeerdering van de archeologie en geschiedenis van Beringen (van de prehistorie tot de nieuwe tijd) en de ontwikkeling van gelijkaardige steden in de regio. Bijkomend bevindt het onderzoeksterrein zich gedeeltelijk op en/of langsheen de oude stadswallen en -vesten. Gezien er tot op heden weinig of geen informatie over deze stadsvesten gekend is, kan het onderzoek hierover belangrijke informatie opleveren.

## 7. Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Het onderzoeksterrein situeert zich binnen de historische stadskern van Beringen.

De gunstige landschappelijke situering – onderaan de heuvelflank van een tertiaire getuigenheuvel – maakt van het onderzoeksterrein een aantrekkelijk bewoonbaar gebied in de prehistorie, protohistorie en historische periodes voorafgaand aan het oudste bronmateriaal. In de middeleeuwen groeide Beringen op een knooppunt van enkele handelsweg(en) in de 13<sup>de</sup>-15<sup>de</sup> eeuw uit tot een bloeiend klein-regionaal handelscentrum met een vrij belangrijke lakennijverheid. Door zijn gunstige ligging bij een knooppunt van verkeers- en handelswegen werd Beringen echter ook verschillende keren belegerd, ingenomen en vernield door militaire eenheden in de loop

---

<sup>55</sup> <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140193>

van de 15<sup>de</sup>, 16<sup>de</sup> en 17<sup>de</sup> eeuw. De grondige verwoesting van de stad in 1654 door de troepen van Karel van Lorreinen kwam Beringen nooit te boven. De stad verviel tot een eenvoudig landbouwdorp.

Op schetsen en plannen die van Beringen gekend zijn vanaf de 18<sup>de</sup> eeuw wordt het merendeel van het terrein ingenomen als tuinzone langs de oude stadsvesten. Enkel langsheen de huidige Blijkstraat bevindt zich een gebouw. De stadsvesten situeren zich ten noorden van het onderzoeksterrein.

Het westen van het terrein was in het verleden steeds bebouwd. Het oosten van het terrein was vermoedelijk bebouwd vanaf het einde van de 19<sup>de</sup> tot midden 20<sup>ste</sup> eeuw.

Op recente topografische kaarten is de middeleeuwse stadsstructuur van Beringen niet of nauwelijks nog herkenbaar in tegenstelling tot andere Loonse steden in Limburg. Beringen heeft haar middeleeuwse structuur sterk vervaagd door een nieuw stratenpatroon aan te leggen in de 20ste eeuw.

Er kan geconcludeerd worden dat het te ontwikkelen terrein een hoog archeologisch potentieel bevat. Het onderzoeken van een site van dergelijke omvang, biedt de kans op een kennisvermeerdering van de archeologie en geschiedenis van Beringen (van de prehistorie tot de nieuwe tijd) en de ontwikkeling van gelijkaardige steden in de regio. Bijkomend bevindt het onderzoeksterrein zich gedeeltelijk op en/of langsheen de oude stadswallen en -vesten. Gezien er tot op heden weinig of geen informatie over deze stadsvesten gekend is, kan het onderzoek hierover belangrijke informatie opleveren.